

Giza eskubideak

UN PROYECTO DE:

NOVACT

CON LA FINANCIACIÓN DE:

MINISTERIO
DE ASUNTOS EXTERIORES, UNIÓN EUROPEA
Y COOPERACIÓN

Giza eskubideak

I. Sarrera

Eskuliburu hau "BAI BAKEARI. Gazteak bake iraunkorraren eta herritartasun globalaren alde" proiektuaren barruan dago. Agencia Española de Cooperación Internacional para el Desarrollo delakoak (Garapenerako Nazioarteko Lankidetzaren Espainiako Agentziak, AECID) finantzatu du proiektu hau, eta Movimiento por la Paz, el Desarme y la Libertad (Bakearen, Armagabetzearen eta Askatasunaren aldeko Mugimendua, MPDL) eta Instituto NOVACT de noviolencia (Indarkeriarik gabeko NOVACT Institutua) erakundeekin batera gauzatu da.

Hezkuntzako profesionalei erantzun batzuk emateko eta zalantza berriak pizteko pentsatutako bost gidalibururen multzoaren parte da. Galdera hauek dituzte profesional horiek: zer kezka edo interes duten gazteek gaur egungo bakearen mehatxuen inguruan, zer ulertzen duten hura osatzen duten elementuei dagokienez, nola mobilizatzen diren edo nola bultzatu daitezkeen, hezkuntzatik, gazteen balioak, jarrerak, ezagutzak eta trebetasunak. Tokian-tokian bakearen kulturaren protagonista eta transmisore gisa jarduteko, elkarrekin eta gogotsu pentsatzeko gai diren herritarren jarrerak, ezagutzak eta trebetasunak dira hauek.

Fundación Cultura de Paz (Bakearen Kultura Fundazioa) fundazioak MPDLren eta NOVACTen ekarpenarekin eta ikuskapenarekin egindako eskuliburu-bilduma honek Bakearen Kulturaren hainbat ardatz eraikitzaile jorratzen ditu, funtsezkoak gatazkak indarkeriarik gabe konpontzeko: genero-berdintasuna, kulturen arteko bizikidetzak, pobrezia desagerraraztea, garapen jasangarria eta ingurumen-justizia edo giza eskubideen defentsa zentzu zabalean. 11 eta 25 urte bitarteko gazteen hezkuntza-premiak, interesak eta kezkak (39 urte arteko pertsona gutxi hartu dute parte) dira gai hauen abiapuntuak. Gazte hauek Espainiako Estatuko bost lurraldetan -Cantabrian, Katalunian, Valentziako Erkidegoan, Madrilgo Erkidegoan eta Extremaduran- hezkuntza formaleko, informaleko eta ez-formaleko guneekin lotura dute, eta premiak, interesak eta kezkak aurretiazko diagnostiko-prozesu batean detektatuak izan dira. Horren emaitzak Cultura de Paz (Bakearen Kultura Fundazioa) Fundazioak egindako txosten batean jaso ziren, eta esteka honetan daude eskuragarri: https://www.mpd.org/sialapaz/06_Informe%20de%20diagn%C3%B3stico%20final.pdf.

Egiturari dagokionez, eskuliburu hau hainbat ataletan antolatuta dago, orokorretik zehatzera. Bakearen Kultura eraikitzeko ardatza deskribatu ondoren, ingurumena zaintzearen eta ingurumen-justiziaren inguruko diagnostikoan identifikatutako errealitateak eta erronkak aurkeztu ditugu. Jarraian, MPDLren eta NOVACTen nazioarteko hainbat ordezkartzatzen garatutako jardunbide egokien esperientziak daude ikusgai, gazteak bakea eraikitzeko prozesuetan inplikatzeko. Horietako batzuk talde-dinamika gisa zehaztu ditugu, baliabide metodologiko zehatzak iradokitze eta emateko. Ondoren, hainbat testuingurutan arlo horretako hezkuntza-lana erraztu dezaketen gomendio pedagogikoak eta estrategia orokorrak jaso ditugu. Azkenik, gako-terminoen glosario bat jarri dugu eskura, eskuliburua ulertzeko eta erabiltzeko.

Azken batean, eskuliburu hau ez da soilik erreferentzia-esparru bat, baizik eta tresna praktiko eta hurbil bat, alternatiba iraunkorrak eta bidezkoak eraikitzea helburu duten hezitzaileei laguntzea bilatzen duena. Baliabide bizia izan dadila nahi dugu, ikaskuntzako, ekintzako eta beste etorkizun batzuk posible direla sinesten duten prozesu kolektiboen pizgarri.

II. Gaien deskribapena

Giza eskubideak bakea bilatzen duen edozein gizarteren oinarri etiko eta juridikoa dira, pertsona guztiek bizitza duina bermatzeko beharrezkoak diren aitortza eta babes baldintza berdinak izatea bermatzean oinarrituta. Eskubide hauek ez dira existitzen estatuen edo afiliazio espezifikoaren borondatearen ondorioz; **pertsona guztien berezko eskubideak dira, bizirik egoteagatik.**

Hala ere, hauek egikaritzea, edozein pertsonaren garapen integralerako ezinbestekoa den arren, ez dago bermatuta eta borondate politikoaren mende dago. Eskubide unibertsal eta besterenezin hauek honako eskubide hauek biltzen dituzte: bizitzarako eta osotasun fisikorako, hezkuntzarako, osasunerako, etxebizitzarako, lan duinerako, parte-hartze politikorako, kulturarako edo ingurune osasuntsu baterako sarbidea.

Giza duintasuna eskubide guztien oinarria da. Gizaki orok berezko balioa du, eta balio hori aitortu eta errespetatu behar da edozein egoeratan, jatorria, generoa, erlijioa, gizarte-klasea, sexu-orientazioa, genero-identitatea, gaitasun funtzionala edo beste edozein baldintzagatik bereizketarik egin gabe. Horrela, giza eskubideen helburua ez da bakarrik pertsonak botere-abusuetatik babestea; elkarrekiko errespetuan, elkartasunean eta erantzukizun partekatuan oinarritutako bizikidetza sustatu ere egiten dute.

Hala ere, Giza Eskubideetan Oinarritutako Ikuspegiak gogorarazten digu giza eskubideei buruz hitz egitea ezin dela mugatu nazioarteko arauen aitortzara edo itunen betetze formalera. **Era berean, gizarte-, politika- eta ekonomia-egiturak eraldatzea dakar, herritar guztien parte-hartze aktiboa, erreala eta bidezkoa bermatzeko, batez ere historikoki baztertuta edo diskriminatuta egon diren taldeena.** Bakearen Kulturaren makoan giza eskubideak sustatzeak, beraz, esan nahi du pertsona guztiek eskubide horien babesa eta sarbide eraginkorra izan dezaten bermatzea. Gizarte bidezkoagoak, kohesionatuagoak eta parte-hartzaileagoak sustatzea dakar. Gizarte hauetan duintasuna ez da pribilegio bat izango, berme komuna baizik. Bakea ez da indarkeriarik eza bakarrik, justiziaren, berdintasunaren eta gizateria partekatuen aitorpen aktiboa baizik. Ikuspegi honek, beraz, Estatuaren egitura osatzen duten eta "betebeharrak dituzten" horien gaitasunak garatzen laguntzera bultzatzen gaitu, eskubide horiek bermatzeko, babesteko, errespetatzeko eta sustatzeko duen betebeharra betetzeko. Era berean, guztiok gara 'eskubideen titular' eta gure gaitasunak sustatzeko laguntzera gidatzen gaitu, eskubide horiek aldarrikatzeko.

III. Errealitateak eta erronkak gazteekin gai hau lantzeko, gure diagnostikoaren arabera

Gazte hezitzaile gisa egiten dugun lanerako pizgarriak izatea espero dugun hezkuntza-esperientzien aurkezpen zehatza egin aurretik, aipatutako diagnostikoan identifikatu genituen ondorio nagusietako batzuk partekatuko ditugu.

Zeregin honi ekiteko, gazteek gatazka nola ulertzen duten ikusi behar dugula oinarritzat hartu dugu, zentzu zabalean eta, bereziki, giza eskubideak betetzeari edo ez-betetzeari dagokionez. Bakegintzako ardatz honen garapenean laguntzeko, dagoeneko erabiltzen dituzten edo ikasi nahiko lituzketen aurre egiteko mekanismoak ezagutzea ere beharrezkoa da. Horregatik, bakeari eta gatazkari buruz dituzten kontzepzioei buruz ateratako ondorio nagusiak aurkeztuko ditugu jarraian, baita horiei aurre egiteko nahiago edo desiragarriago diren estrategiei buruz ere.

Indarkeriarik eza / Gatazken ebazpen baketsua

Diagnostikoaren arabera, **parte hartzen duten gazteek bakearen kontzepzio indibidualista izan ohi dute batez ere**, bakea gehiago lotu ohi dute lasaitasun pertsonalarekin eta ongizatearekin, eta gutxiago antolaketa kolektibotik abiatutako gizarte justu bat eraikitzearen inguruko balioekin.

Deigarria da, halaber, **gatazkari buruzko ikuspegi negatibo nagusiaren presentzia**. Ulegarria da hau testuinguru sozial lehiakorretan, non etsaitasunen eskalada normalizatu den eta bakea gerra eza bezala soilik ulertzen den. Hala ere, jende gutxi ikusten du elkarbizitzaren berezko errealitatea dela gatazka eta modu positiboan jorratu daitekeela, ase gabeko beharrak nabarmentzeko, bidegabekeriak detektatzeko eta indarkeriarik gabe aurre egiteko aukera dela, alde guztientzat irtenbide asegarriak bilatzeko.

Ikuspegi honen ildotik, **saihestea da gazteek gehien aukeratzen duten aurre egiteko estrategietako bat**, eta hori desmobilizatzaile faktore bat da. Lankidetzaren estrategia desiragarrien artean agertzea pozgarria da, norberaren beharrak beste pertsonenekin asetzeko interesa islatzen baitu.

Diagnostikoak erakusten du, halaber, indarkeriaz hausnartzerakoan, **gazteek batez ere indarkeria zuzena identifikatzen dutela**, neurri txikiagoan indarkeria kulturala eta are gutxiago indarkeria estrukturala (ikus VI. Glosarioa). Interesgarria da, hala ere, **ezagutzen dituzten gatazka bortitzei buruz galdetzean, jende askok pobrezia, bazterketa, migrazio politikak edo ustelkeria bezalako fenomeno estrukturalak aipatzea**.

Bakearen ikuspegi honen ildotik, eskubideen urraketa egoera bati aurre egitean, gazteen zati handi batek banakako erantzuna aukeratzen du, hala nola laguntza zuzena eskaintzea edo baliabide pertsonalak partekatzea. **Jende gutxi aukeratzen du ekintza kolektiboa.**

Identifikatu diren hezkuntza-erronkak

Ondorio hauetan oinarrituta, indarkeriarik ezarekin eta gatazken ebazpen baketsuarekin lotutako hezkuntza-erronka nagusiak hauek lirateke:

1.- **Tokikoa globalarekin lotzea**, munduan gertatzen diren maila guztietako indarkeria egoerak agerian uztea, esku-hartzearen tokiko testuinguruarekin duten lotura azpimarratuz.

2.- Bakegintzan eta indarkeriarik ezaren praktikan parte hartzen duten **gazte eredugarriak hurbiltzea**, munduko leku askotarikoetatik. Horrela, gazteek adibide zehatzak izango dituzte, beren kezkak ekintza kolektibo eta bidezkoetan eraldatzeko pizgarriak, bakea lasaitasun indibidualaren bilaketara murrizten den ideiatik aldenduz.

3.- **Bakearen ikuskera positiboa sustatu** (ikus Glosarioa) eta gatazka nahi ez den edo saihestu daitekeen zerbaitekin lotzen duen ideiarekin hautsi. Helburua da helaraztea gatazka aukera izan daitekeela ondoeza aitortzeko, akordioak bilatzeko sormena lantzeko eta harremanak zaintzeko. Eta sormenerako bide ere izan daitekeela gatazka, akordioak bilatzean eta harremanak zaintzean, horri zuzenean, aditasunetik harago, oldartu gabe eta lankidetzan aurre egiteko trebetasunak garatuz.

4.- **Indarkeriaren** —zuzena, egiturazkoa eta kulturala— **adierazpen askotarikoen** eta giza eskubideekin, desberdintasunarekin eta zapalkuntzarekin duten elkarguneen **inguruan sentsibilizatzea**. Horri esker, indarkeria mota hauek nola adierazten diren, haien kausak eta ondorioak, edo haien elkargune anitzek nola funtzionatzen duten hausnartu ahal izango dute gazteek; horiek salatzeak aukera aztertzen, pertsona bakoitzak indarkeriak areagotzeko edo hauei aurre egiteko prozesuan duen rola hausnartzen eta horiek gainditzeko moduak aztertzen lagundu diezaieke.

5.- **Ekintza kolektiboan konfiantza sendotzea**, elkarreetan bilduz, elkartuz, eztabaidatuz eta elkarrekin hausnartuz, isolamendua eta ongizate pertsonalaren bilaketa eskusiboa indartzen duen indibidualismo nagusiaren alternatiba gisa. Bakea eraikitzeak eta indarkeriarik eza praktikatzeko eraldaketa handiak lortzeko konpromiso kolektiboak behar direla azpimarratzea da gure erronka.

Giza eskubideak

Diagnostiko honetan parte hartu duten pertsonen giza eskubideen defentsaren inguruan zer uste duten, eta dituzten interesak eta kezkak identifikatu ditugu, horiei arreta jarri diegu, eta horretan parte hartzeko duten joerari buruz galdetu diegu. Ikusi dugu **eskubideen aurkako diskurtso erreakzionarioek** eragin nabarmena izan dutela,

gaur egun pertsona guztien eskubideen urraketa eza, babesa eta sarbidea zabaltzea eskatzen duten gizarte-eskaera gero eta handiagoen aurrean. Izan ere, **inkestatutako hainbat pertsonak (ia % 8k) adierazi dute giza eskubideak gobernuak banakako askatasuna mugatzeko inposaketa direla edo ez direla unibertsalak**. Horrek dei egiten digu nabarmentzera diskurtso hauek gizarte-justiziarekin eta giza eskubideekin lotutako hitzen esanahia desitxuratzen dutela, beren benetako agenda zapaltzaileak ezkutatzeko eta zilegitasuna lortzeko.

Mundu osoan giza eskubideen aurka egiten diren mehatxuengatik gazteek duten kezkaren sustapenari eta mehatxuok mundu osoan errespetatzen dituzten bultzatzeari buruzko lanak aurkeztu duen beste erronketako bat da diagnostiko horretan parte hartzen dutenak, aurkeztu zitzaizkien bidegabekeria-egoeren aurrean, **ekintza indibidual baten alde egiten dutela nagusiki, eta ez hainbeste ekintza kolektibo baten alde**. Azpimarratu behar da, eszenatoki hipotetiko hauetan, eta pentsamendu indibidualistarekin bat etorritik, % 44k erantzun indibiduala aukeratzen dutela (zapalduetako pertsonarengana hurbiltzea, laguntza eskaintzea...), % 22k ekintza kolektiboa aukeratzen dutela (taldeko ahaleginak biltzea bidegabekeria horri aurre egiteko, goi-mailako agintariekin taldean hitz egitea egoera hau geldiarazteko...) eta % 21ek axolagabekeria eta ekintzarik eza erakutsi dute. Horrek eskatzen digu ahalegin handiagoa egitea **“pertsonala politikoa da” hori nabarmentzeko; izan ere, indarkeria, desabantaila edo banakako eta kolektiboko bazterketa egoera askotarikoak eusten dituzten baldintza sistemikoak antolaketa kolektiboaren bidez desegiten ez badira, ez baita injustizia egoerarik eraginkortasunez desagerraraziko**. Banakako ahalegin deritzonak arrakasta pertsonala lor dezake termino neoliberaleretan ulertuta, baina ez ditu injustiziak erreproduzitzen dituzten baldintzetatik ia bat ere aldatuko.

Hala ere, injustizien aurka jarduteko eta, nolabait, giza eskubideen defendatzaile bihurtzeko duten prestutasunari dagokionez, kontuan izan behar da inkestatutako pertsonen erdiak baino gehiagok **injustizia egoera batean esku hartzeko joera dutela eta beren ekintzek munduko beste leku batzuetako pertsonen bizitza hobetu dezaketela uste dutela**, beraz, aukerentzako bidea dago.

Bestalde, deigarria da inkestatutako pertsonen % 60k, bidezko kausak defendatzen dituzten buruzagi edo mugimenduei buruz galdetuta, ez zutela izenik eman, eta horrek agerian uzten du **beharrezkoa dela eredu inspiratzaileak eskaintzea**, kezka ekintza bihurtzea eta antolakuntza kolektiboaren bidez gizarte-aldaketa lortzea posible dela transmititzen dutenak.

Identifikatu ditugun hezkuntza-erronkak

Ondorio horiek erreferentziatzen hartuta, hauek dira gazteen motibazioa eta gaitasunak sustatzeko hezkuntza-zereginetan identifikatzen ditugun erronkak, gazteek parte hartzen duten pertsona guztiek giza eskubideak izateko bermea zabaltzen:

1.- **Giza eskubideen inguruko alfabetatze kritikoa sustatu**, haren jatorria, oinarri etikoa eta izaera unibertsal eta besterenezina agerian utziz. Horrek eskubideen aurkako komunikabideen eta mezu politikoen analisi kritikoa sustatzea ekarriko du, "askatasuna" edo "justizia" bezalako kontzeptuak manipulatzeko, desinformazioa sortzeko eta gorrotoa sustatzeko moduak nabarmenduz. Aldi berean, marko hau "nork bere burua salba dezala" esatea baino hobea dela azaleratzea ekarriko du, eta aldarrikatzen duten askatasunaren ideia zalantzan jartzea, pribilegio baten defentsa baino ez baita.

2.- **Agerian uztea esperientzia pertsonal bidegabeek kausa estruktural sozial eta politiko zabalagoak dituztela**, hau da, botere-sistemek norbanakoak bultzatzen dituztela leku bat edo bestea okupatzera, norberaren baldintzen edo identitateen arabera (generoa, klasea, migrazio-egoera, etab.) eta leku horiek baldintzatuko dituztela pertsona bakoitzari aurkeztzen zaizkion eskubideetarako sarbidea osotasunez gozatzeko edo ukatzeko aukera eraginkorrak. Eguneroko bizipen eroso edo menpeko hauek ohikoak dira ondasun berdinak partekatzen dituztenen artean.

3.- **Nabarmentzea ekintza kolektiboaren erabilgarritasuna eta beharra injustiziak** mugatzeko eta gizarte osoarentzako eskubideetarako sarbide handiagoa lortzeko bidean aurrera egitea, gure mundua hobetu duten ekintza horien **adibide inspiratzaile** historikoak eta hurbilekoak emanez. Horrek dakar lider bakartien kontakizuna zalantzan jartzea eta antolatuta egon, pentsatu eta elkarrekin lan egiteko beharra aldarrikatzea.

4.- **Gazteen parte-hartzea eta lidergoa sustatzea giza eskubideen defentsan**, bidegabekeriei buruzko kezka ekintza zehatz iraunkorretan isla dezaten errazten saiatuz, gure esku-hartze testuinguruetan haien ekimenak diseinatzeko eta gauzatzeko espazioak eskainiz eta, horrekin batera, funtsezko gaitasunak garatuz, hala nola talde-lana edo indarkeriarik gabeko komunikazioa. Horrek, gainera, bere ekintza-eremua zabaltzea ahal izango du, baldin eta tokiko kausak eta borroka globalak lotzen dituzten sare eta gazte-proiektu transnazionalak sortzea lortzen badugu.

IV. Praktika egokiak

Jarraian, bakegintza prozesuetan gazteen parte-hartzea bultzatzeari buruzko zenbait esperientzia aurkeztuko ditugu, pertsona guztien giza eskubideetarako sarbidea zabaltzea helburu dutenak. MPDL eta NOVACTeko nazioarteko ordezkaritza batzuetako taldeek azpimarratzen dituzte esperientzia horiek, eta eskuliburu hau eskuartean dugunontzat pizgarri izatea espero dute.

Jarraian bildu ditugun jardunbide egokietan agertzen diren proiektuetan, ikus daiteke giza eskubideen defentsa egiteko berebizikoa dela proposatutako esku-hartzean parte hartzen duten pertsonen kezkak eta errealitateak modu irekian entzutea. Horrela,

pertsona desberdinekin elkartzea eta eztabaidatzea bultzatuko da, ekimen propioak sortzeko oinarri komun bat eraikiko da eta giza eskubideak defendatzea guztion lana eta guztion onerako dela azaleratuko da, argi eta garbi kalte egiten dien statu quo hori mantendu eta zalantzan ez jartzeko aukeraren aurrean. Ideia da, Palestinan egiten den bezala, gai deserosoei aurre egiteko espazio ausarta sortzea.

Tunisia

Altxa Ahotsa Jaialdia

Lantzen duen BKren gaia	X	Genero berdintasuna eta indarkerien prebentzioa
		Ingurumena zaintzea
	X	Giza eskubideen defentsa
		Kulturartekotasuna eta diskriminazioaren aurkako borroka.
		Pobreziaren aurkako borroka
	X	Indarkeriarik eza / gatazken ebazpen baketsua / beste eduki espezifiko batzuk
Bestelako gaiak	Klima-justizia	
Helburua/k	Azken lau urteotan hainbat gizarte-eragilerekin batera egindako ibilbidea aprobetxatzea. Bertan, gaur egun ekimen honen bihotza eta ahots nagusia diren gazte-klubek sareak indartzea bilatu dugu. Oinarri sendo honetatik abiatuta, gazteek ez dute soilik kultur eragile gisa parte hartzeko espazio bat irekitzen, eragin politikoko prozesu batean solaskide aktibo gisa ere jarduten dute, eta horrek agintariekin zuzenean elkarriketan aritzeko eta beren eskaerak eta proposamenak agenda publikoan kokatzeko aukera ematen die. Aldi berean, jaialdiak gazteen arteko trukea sustatzen du, pieza artistikoak elkarrekin sortuz. Pieza hauek ez dira bakarrik adierazpen sortzaileak, eraikuntza kolektiborako, elkarrekiko aitortzarako eta gizarte-eraldaketarako tresna ere badira.	
Proiektuaren hartzaile den edo lotura duen biztanleria	Jatorri oso anitzetakoak diren eta errealitate konplexuak bizi dituzten gazteak. Lehenik eta behin, hiriburuko metropoli-barrutian kokatuta dauden defentsa eta gizarteratze zentroen inguruan kokatzen diren eta historikoki marjinalizatuta dauden	

	auzoetan bizi diren 13 eta 16 urte bitarteko nerabeak daude. Auzo horietan hainbat bidegabekeria gertatzen dira, hala nola legearekiko gatazkak, osasun mentaleko arazoak edo familia-dinamika disfuntzionalak. Bigarrenik, hiriburuko eskola publikoetara joaten diren 14 eta 16 urte bitarteko gazteek parte hartu dute. Hezkuntza formalerako sarbidea eta lehenengoekin alderatuta pribilegio maila batzuk izan arren, egunero beren bizitzako ibilbideak markatzen dituzten indarkeria zuzenaren hainbat adierazpeni aurre egiten diete. Azkenik, landa-eremuetako gazte-etxeetara joaten diren 15 eta 23 urte bitarteko gazteak ere sartzen dira proiektuan. Lurralde horietan, Estatuko zentralismoak ez die jaramonik egiten: oinarrizko zerbitzuak eta lan-aukerak urriak dira, eta garapen-aukerak oso mugatuak. Lan hori gizarte zibil antolatuarekin estu-estu koordinatuta egiten da, lurraldeetan bazkide estrategiko gisa jarduten duten tokiko elkarten bidez, eta gazte horiek dauden erakundeen inplikazio aktiboarekin; izan ere, erakunde horiek beren langileen zati bat bideratzen dute arreta-, prestakuntza- eta komunitate-indartze-prozesuetan laguntzera.
Kokapena edo esku-hartze eremua	Tunisia
Ba al dago esperientzia honek oinarri duen Bakearen Kulturaren gaiaren edo ardatzaren lorpenen egoera hobeto ulertzeko aukera emango digun informazio gakorik?	Klubak sortzeko prozesua 2023ko irailean hasi zen eta urrian genozidioa hasi zen, eta horrek giza eskubideez hitz egiteko balio izan zuen. Giza eskubideen gaia ikuspegi kritiko batetik jorratzen duten antzezlanak eta bideo laburrak egin ziren.
Iraupena	Jaialdiak 3 egun iraun zuen, gehi kapitalizaziorako eta azken aurkezpenerako egun bat.
Esku-hartze estrategia eta/edo metodologia(k)	Jaialdia prestakuntza eta adierazpen espazio gisa sortu zen. Bertan, diziplina artistikoak giza eskubideak gogora ekartzeko eta horien inguruan hausnartzeko baliatu ziren. Antzerki, zinema, pintura, edukien sorkuntza eta bestelako kultur

	adierazpenetako tailerren bidez, parte-hartzaile gazteek hizkuntza komuna aurkitu zuten kezka adierazteko, alternatibak aztertzeke eta beren komunitateek dituzten arazoak ikusgarri egiteko. Gatazkak prebenitzea modu praktikoan landu zen gazteen klub autokudeatuen esperientziaren bidez. Gune horiek herritartasunerako eta elkarbizitzarako laborategi gisa eratu ziren. Bertan, gai delikatuak buruzko elkarriketa irekia sustatu zen, zine-eztabaida ariketak egin ziren eta kazetaritza herritarreko piezak sortu ziren. Horrela, jaialdia ez zen soilik erakusleho artistiko izan, baizik eta narratiba kritiko eta eraldatzaileen eraikuntza kolektiborako prozesu ere. Pedagogia-tresnen eta gaien hautaketa zuzenean sortu zen inplikaturako gazteen eskaeretatik, edukiak egokiak zirela bermatuz. Horrela, esku-hartzearen landa-eremuetan, migrazio irregularra —gizarte-elkarriketetan etengabe presente dagoen fenomeno— eztabaida eta sorkuntza artistikoaren ardatz bihurtu zen, eta tokiko biztanleriaren kezka eta interesekin lotura zuten lanak sortu zituzten. Hiri-auzo baztertuetan, berriz, zapalduen antzerkia tresna gako bihurtu zen eguneroko indarkeria zalantzan jartzeko eta, publikoarekin batera, gatazkak saihesteko moduak eta erantzun posibleak galdetzeraz gonbidatzen gaituzten narratiba alternatiboak sortzeko.
Beharrezko materialak	Mihiseak, akrilikoak, pintzelak, mugikorak.
Jardueraren garapena	1. Erakunde publikoekin eta elkarteekin konfiantzazko lankidetzak ezartzea. 2. Gazteen interesak identifikatzea. 3. Interesetan, indarkeriarik ezean eta giza eskubideetan oinarritutako prestakuntza teknikoak. 4. Gazteen klubak indartzea, helburuak eta karta etikoa ezartzea. 5. Antolatzaile gazteak eta jaialdiaren lekua eta data hautatzea, erantzukizunak jartzea, materialak erostea eta agenda diseinatzea. Jaialdiaren atariko gisa, antolatzaile gazteak elkartu zituen prestaketa saio bat egin zen. Bilera hau funtsezkoa izan zen, geroago publikoari aurkeztuko zitzaizkion hainbat artelanak irudikatzeke aukera eman baitzuen. Egun honetan, rol eta arduren banaketari buruzko erabaki kolektiboak hartzea sustatu zen, parte-hartzaile bakoitzak ekarpenak egiteke espazio bat aurki zezan ziurtatuz. Horrez gain, karta etikoa eta elkarbizitzarako arauak garatu ziren elkarlanean, elkarrekintzak gidatzeko, gatazkak saihesteko eta elkarrekiko errespetua indartzeko esparru komuna izateke. Beste une gako bat 10 tailer artistikoen

		antolaketa izan zen, taldeen eraketa heterogeneoa izan zedin eta txoko eta jatorri askotariko gazteen arteko trukea erraztuz. 6. Behin ateak publikoarentzat ireki zirenean, Jaialdia topagune anitz gisa garatu zen: klubaren arteko nahasketa aktiboa eta parte-hartze horizontala sustatu ziren. Ahal zen guztietan, gazteak tailerretan gidari-lanak egitera animatu ziren —edukiak sortzeko, antzerkirako, pinturarako edo beste diziplina batzuetarako izan—, horrela haien protagonismoa eta lidergo-gaitasuna indartu zen. Programa modu dinamikoan egituratu zen: goizak prestakuntza tailerretarako eskaini ziren, eta arratsaldeak, berriz, guztiek parte hartzeko osoko bileretarako gorde ziren, hala nola zinema-eztabaida eta forum-antzerkia. Aldi berean, eragin-tailerra garatu zen. Jaialdiaren antolakuntza-printzipio nagusia bihurtu zen eta jardura guztiei koherentzia eta zentzua eman zien azken emanaldi batekin amaitu zen.
Ikusitako arriskuen (A), zailtasunen (Z) eta lorpenen (L) analisia. Zailtasun nabarmenik egonez gero, haiek gainditzeko mekanismoak adierazi.	A	Esku-hartzea gertatzen den testuinguruak hainbat erronka ditu, eta horiek baldintzatzen eta, batzuetan, mugatzen dute gizarte- eta hezkuntza-ekintza. Diktadura-erregimen baten itzulera erakundearen autonomia asko mugatu du, erabakiak estatu-aparatuan kontzentratzen dituen eta tokiko mailan ekintza-marjinak murrizten dituen zentralismo sendo batek markatutako herrialde batean. Horri gehitzen zaio gizarte- eta hezkuntza-ekimenak laguntzeko finantzaketa-falta estrukturala, eta horrek zaildu egiten du epe ertain eta luzeko prozesuak mantentzea eta areagotu egiten du kanpoko laguntzekiko mendekotasuna. Egoera hau biztanleriaren artean beldur sentimendu zabaldu batek markatzen du, eta horrek eragina du bai herritarren parte-hartzean, bai komunitate-prozesuetan duten konfiantzan. Testuinguru honetan, gizarte-erakundeek arau aldakorretan jarduteko zailtasunari aurre egin behar diote, izan ere, araudiak ustekabearen aldatzen dira eta etengabeko ziurgabetasun giroa sortzen dute. Kasu batzuetan, baldintza hauek esku-hartzeak etetea edo bertan behera uztea ere behartu dute, erakunde ofizialek haien jarraipena baimentzeari uko egin diotelako. Erronka horiei segurtasun neurri gehigarriak hartu eta erabilitako hizkuntza egokitu beharra gehitzen zaie: ezinbestekoa izan da hiztegi pedagogikoa berrorientatzea, "indarkeriaz" edo beste kontzeptu delikatu batzuek zuzenean hitz egitea saihestuz, gazteak agerian ez uzteko edo hezkuntza-proposamena kanpoko inposizioekin edo estilo kolonialen ikuspegiekin lotu zezaketen interpretazioak ez sortzeko.

	Z	Testuinguruak dituen zailtasun nagusien artean, gazteen parte-hartze erreala eta iraunkorra sustatzeko beharra dago. Gazteek prozesu kolektiboetan aktiboki parte har dezaten lortzea erronka bat da erakundeekiko mesfidantza eta aldatzeko aukeren aurrean etsipena nagusitzen den eszenatokietan. Ez da nahikoa espazioak irekitzea: pazientzia eta etengabeko lana eskatzen du, kanpoko esku-hartzeen onuradun gisa ez ezik, protagonista gisa aitortuak senti daitezen ahalbidetzeko. Erronka honi konfiantzaren gaia gehitzen zaio, lurraldean behar bezain bizkor jarduteko eta zilegitasuna izateko funtsezko elementua. Gazteekin lotura sendoak ezartzeak, baita espazio ezberdinetan dauden egitura publikoekin ere, denbora, etengabeko presentzia eta tokiko dinamiken ezagutza sakona eskatzen ditu. Praktikan, urte askoko lanaren ondoren bakarrik finkatzen diren prozesuak dakartza horrek, non koherentzia, entzutea eta jarraitutasuna edozein ekimen iraunarazteko ezinbesteko baldintza bihurtzen diren.
	L	Testuinguruaren zailtasunak gorabehera, ekintzen iraunkortasuna eta gazteen gizarte-erlaketarako gaitasuna indartzen dituzten lorpen garrantzitsuak ahalbidetu ditu esperientziak. Aurrerapen esanguratsuenetako bat laguntza-sare zabal eta sendo bat finkatzea izan da. Honek hainbat gizarte-eragile elkartzeko eta elkarri lotutako proiektuen bidez jarraitutasuna bermatzen du. Lan egiteko modu honek aurreko ahaleginak desegin ez daitezen lagundu du, koherentzia bermatuz eta denboran zehar eragina indartuz. Lortutako beste mugarri bat autokudeatzeko eta beren ekimenak mantentzeko gai diren gazte txoko oso autonomoak sortzea da. Espazio hauek ez dute bakarrik lortu gazteei ahotsa eta protagonismoa ematea, topaketa paregabeak ere sustatu dituzte: normalean hitz egiten ez zuten pertsonak eta taldeak espazio berean elkartzea lortu dute, integrazio dinamikak sortu dituzte eta lankidetzak praktikak eta lan kolektiboa sustatu dituzte logika zatikatuak nagusi ziren inguruneetan. Era berean, prozesuak hausnarketarako eta ekintzarako aukera berriak ireki ditu indarkeriaren analisi integrala sustatuz, klima-justizia bezalako gai zabalagoekin lotuz. Ikuspegi holistiko honek erronkak elkarri lotutako ikuspegi batetik ulertzea ahalbidetu du eta, aldi berean, kudeaketa kolektiborako gaitasuna indartu du, taldeei beren ingurunearen erronken aurrean elkarrekin pentsatu eta jarduteko tresnak emanaz.

Zein aldaketa edo eraldaketa sustatu edo sortu ditu esperientzia honek?	Jaialdiko protagonista diren parte-hartzaile gazteen trebetasun mailan eragina izan du, honako puntu hauek landu baitituzte: arte tresnak, gatazken konponbidea eta elkarrekin espazioa partekatzek eragiten duen bizikidetza. Halaber, haien motibazioa eta autoestimua indartu da. Taldeak sortu dira zentroen arteko harremanetan, komunitateetan eta parekideen arteko ikaskuntzan eragiteko, gazte hauen figurak adierazten duena balioan jartzen da. Gainera, parte-hartze esperientziak eguneroko bizitzarako alternatiba bat eman die askori.
Ikasitako lezioak, etorkizunerako gomendioak eta gazteekin lan egiteko egokitzapena.	Proiektua ezartzeak etorkizuneko lana gidatu eta aberasten duten ikasgai garrantzitsuak eman ditu. Horietako bat hasieratik benetako parte-hartzea bermatzeko beharra da, ekintzei zentzua ematen dien eta inplikaturako eragile guztien jabetza bultzatzen duen ikuspegi komun bat eraikiz. Erabakiak partekatuak eta iraunkorrak direla bermatzeko, hitz egitea, eztabaidatzea eta kolektiboki adostea ezinbesteko baldintza direla frogatu da. Bide honetan, deszentralizatutako batzordeen sorrera funtsezkoa izan da erantzukizunak banatzeko eta taldeen autonomia indartzeko. Beste ikasgai garrantzitsu bat izan da zentroetako langileei ez ezik, gazteei ere erantzukizuna eskatzearen garrantzia aitortzea, bakoitzak proiektuaren barruan duen rolari dagokionez. Jarduerak errazten dituztenen eta taldeekin zuzeneko harremanean jarraitzen dutenen arteko koordinazio arinak ahalbidetu du prozesuak jarraitu ahal izatea, esku-hartze bakoitzaren iraupen zehatzaz harago. Zentzu honetan, agerian geratu da gazteekin lan egiteak eraldaketa azkarrak eta ikusgarriak sortzen dituen bitartean, helduen portaera eta jarreretan izandako aldaketek denbora eta koherentzia gehiago behar dutela. Eraldaketa hauekin batera doan zeharkako gaia izan da praktikan zein diskurtsoan tratamendu ez-bortitza proposatzea. Azkenik, ikaskuntza sakonena honako hau izan da: sarean lan egitea aurrera egiteko modurik onena dela ziur egotea. Eragileen arteko lankidetza sendotzeak erakusten du, banakako ahalegina azkarragoa izan daitekeen arren, ekintza kolektiboaren bidez bakarrik dela posible urrunago joatea eta komunitateetan eragin iraunkorrak bermatzea.

Sahara

Saharako errefuxiatuen kanpalekuetako futbol klubak

Lantzen diren BKren gaiak		Genero berdintasuna eta indarkerien prebentzioa
		Ingurumenaren zaintza

	X	Giza eskubideen defentsa
		Kulturartekotasuna eta diskriminazioaren aurkako borroka
		Pobreziaren aurkako borroka
	X	Indarkeriarik eza/gatazken ebazpen baketsua/beste eduki espezifiko batzuk
Bestelako gaiak	Bat ere ez	
Helburua/k	Testuinguru oso zaurgarrietan, hala nola Saharako errefuxiatuen kanpalekuetan, kirola, kultura eta artea gizarte-eraldaketarako tresna indartsuak izan daitezkeela sinesten dugu. Ideia horretatik sortu dira proiektuaren helburuak. Lehenik eta behin, helburua indarkeria prebenitzea da entrenamendu saioen eta indarkeriarik gabeko kirolaren kulturaren sustapenaren bidez, futbola lehiakortasun-praktika hutsa izateari utzi eta elkarbizitzarako, errespeturako eta gatazken ebazpen baketsurako bide bihurtzen den lurraldean ikuspegi berritzailea sartuz. Era berean, proiektuak gazteen interes eta hizkuntzekin zuzenean konektatzen diren kultura, arte eta kirol tresna multzo bat ezartzea du helburu, gazteek horiez jabetzea eta protagonista izatea indartzen duten sormen eta parte-hartze prozesuen garapena erraztuz. Horrela, gazteak jardueren hartzaile izateaz gain, espazio seguru eta komunitarioen eraikuntzan eragile aktiboak izatea sustatzen da. Azkenik, tokiko erakundeekin lankidetzan indartzea zeharkako helburua da, haien inplikazioa ezinbestekoa baita ekimenaren iraunkortasuna bermatzeko, lurraldeko ekintzak legitimatzeko eta proiektuaren eragina epe ertain eta luzera hobetuko duten aliantzak sortzeko.	
Proiektuaren hartzaile diren edo lotura duten biztanleak	Proiektua batez ere 9 eta 16 urte bitarteko haur eta nerabeei zuzenduta dago. Adin-talde gakoa da, eskolatze eta identitate-eraketa prozesuaren erdian daudelako. Futbola elementu zentral gisa erabiliz, helburua da elkarbizitzaren, errespetuaren eta indarkeriarik ezaren balioak indartzen dituzten hezkuntza-jardueretan inplikatzeko, horrela haien garapen pertsonala eta soziala osatuz. Ikaskuntza esanguratsua sustatzeko, harreman positiboak sortzeko eta ziurgabetasunez eta aukera faltaz markatutako testuinguruaren aurrean alternatiba eraikitzaileak eskaintzeko bide eskuragarri eta hurbil bihurtzen da kirol praktika. Esku-hartzea Tindufeko saharar errefuxiatuen kanpalekuetan	

	egin da, bi wilayetan eta saharar lurralde okupatueta arreta berezia jarritz. Wilaya hauetako gazte-zentroetan prestakuntza-jarduerak pixkanaka egin dira, nerabeek parte hartu, beren burua adierazi eta erresilientzia eta agentzia indartzen dituzten kultura-, kirol- eta hezkuntza-tresnen jabetza har dezaten espazio seguruak sortuz.
Kokapena edo esku-hartze eremua	Smara - Ausserd
Ba al dago esperientzia honek oinarri duen Bakearen Kulturaren gaiaren edo ardatzaren lorpenen egoera hobeto ulertzeko aukera emango digun informazio gakorik?	Saharako kanpalekuetan, asko luzatu den itxaron egoeran bizi da jendea, denboratik kanpoko bizitza dute. Berrogeita hamar urte igaro dira haien egoerari irtenbiderik eman gabe, eta horrek gazteengan eragina izan du. Gaur egun jorratzen ari diren erronka nagusiak hauek dira: gazteen arteko indarkeria gero eta handiagoa da, eta indarkeria hau gero eta handiagoa den ondorez dago errotuta, izan ere, eskalada armatuaz harago, gatazkari irtenbiderik ez dagoela uste du biztanleriaren zati handi batek. Gure hezkuntza-esku-hartzea erantzun bat ematen saiatzen da, nahiz eta ezin dion lurraldearen baliabide faltari aurre egin. Helburua bakean laguntzea da, erraza ez den arren. Jendeak gero eta gehiago jartzen du zalantzan nazioarteko lankidetzak eskaintzen duen laguntza sistema, jasan dituzten bidegabekeria guztiengatik.
Iraupena	Ez du iraupen zehatzik. Klub bat 2021etik dago martxan eta bestea 2023tik. Biek gero eta interes handiagoa pizten dute nerabeen artean.
Esku-hartze estrategia eta/edo metodologia(k)	Esku-hartze estrategiak kirola kultur eta hezkuntza jarduerekin konbinatzean jartzen du arreta, gazteen garapenerako ikuspegi integral bat sortzeko. Gazte-zentroek entrenamendu saioak eta futbol partidak antolatzen dituzte. Espazio hauek, jarduera fisikoa sustatzeaz gain, elkarbizitza, errespetua eta indarkeriarik ezaren balioak indartzeko balio dute. Kirol jarduera hauek osatzen dituzte ikus-entzunezko sorkuntza, artea eta beste kultur adierazpen batzuk bezalako diziplinak lantzen dituzten entrenamendu saio eta tailerrekin, gazteei sormen, hausnarketa eta talde-lanerako trebetasunak garatzeko aukera emanez. Kirolaren, entrenamenduaren eta praktika artistikoaren konbinazioak, gazteak proposatutako tresnen jabe egin daitezen, ingurune akuilatzailera sortu nahi du, haien protagonismoa eta autogestiorako gaitasuna indartuz. Horrela, esku-hartzea ez da ezagutzaren transmisiora mugatzen, parte-hartze aktiboa, parekideen arteko elkarbizitza eta norberaren zein komunitatearen trebetasunak sendotzen dituzten esperientzia partekatuen eraikuntza ere sustatzen ditu.

Beharrezko materialak	Kirol, logistika eta hezkuntza baliabideak konbinatzen dituzte, guztiak gazteekin esku-hartze integrala indartzera bideratuta. Kirol baliabideen artean, baloiak eta dortsalak nabarmentzen dira. Hauek gazte-zentroen barruan entrenamenduak, partidak eta talde jarduerak egiteko aukera ematen dute. Elementu hauek ez dute futbolaren praktika errazten bakarrik, parte-hartzea, taldearekiko identifikazioa eta parte-hartzaileen motibazioa indartu ere egiten dute. Gainera, hezkuntza-materialek funtsezko zeregina dute entrenamendu saioetan eta hitzaldietan, kirol-jarduera osatzen duten edukiak eta tresnak eskainiz. Hauek erabiltzeak gai gakoak jorratzea, ikaskuntza aktiboa sustatzea eta bizikidetzaren, indarkeriarik ezaren eta garapen pertsonal eta komunitarioaren balioei buruzko hausnarketa sustatzea ahalbidetzen du. Parte-hartzearen iraunkortasuna bermatzeko, oinarritzko baliabideak, hala nola ura eta janaria, ere ematen dira, gazteek oinarritzko beharrek mugatu gabe jardueretan guztiz parte hartu ahal izan dezaten bermatuz.	
Jardueraren garapena	Jardueraren garapenak kirolaren praktika gazteen artean sustatzean jartzen du arreta, modalitate hau, bereziki antolatuta eta elkarbizitzara bideratuta, lehenago ezarri ez zen testuinguru batean. Astean zehar entrenamendu saioak eta partidak egin ahal izateko egokitutako espazio txiki batean egiten dira jarduerak, kirola jarraian eta modu erregularrean egin ahal izatea bermatzeko. Barne partidez gain, gazteek beste futbol klub batzuekin lehiatzeko aukera dute, taldeen arteko elkarrekintza, bizipenen trukea eta sare sozialen hedapena sustatuz. Entrenamendu eta partiduez gain, jarduera fisikoa osatzeko saio didaktikoak egiten dira. Prestakuntza programa hauek ikus-entzunezko sorkuntzako, artearen inguruko eta beste diziplina kultural batzuetako tailerrak barne hartzen dituzte, sormena, pentsamendu kritikoa eta elkarbizitzaren, talde-lanaren eta indarkeriarik ezaren balioak indartzen dituzten ezagutzak eta tresnak eskuratzeko diseinatuta. Horrela, proiektuak kirola eta hezkuntza modu integralean uztartzen ditu, gazteei garapen pertsonal eta kolektiborako espazio seguru eta suspergarriak eskainiz.	
Arriskuen (A), zailtasunen (Z) eta lorpenen (L) analisia	A	Proiektuak kontu handiz jorratu behar ditu testuinguru soziopolitikoarekin eta biztanleriaren sentikortasun kulturalarekin lotutako arrisku batzuk. Horietako bat da Saharako kanpalekuetan giza eskubideen kontzeptua ez dagoela guztiz barneratua, eta horrek edukia bereganatzea oztopatu eta esku-hartzearen helburuei buruzko gaizki-ulertuak sor ditzake. Era berean, "bakea" bezalako terminoen erabilerak arreta berezia eskatzen du, urteetako indarkeria eta zapalkuntzak markatutako testuinguru batean, zuzenean aipatzea

		iraingarria edo kanpoko inposizio gisa hauteman daitekeelako. Errealitate honek hiztegia eta komunikazio estrategiak arretaz birplanteatzera gonbidatzen gaitu, praktika ez-bortitzak eta gatazken ebazpenerako ikuspegi eraikitzaileak sustatzera bideratuz, biztanleriaren sentikortasuna edo proiektuaren garrantzia arriskuan jarri gabe.
	Z	Proiektuak jardueren garapenean eragina duten erronka garrantzitsuei aurre egin behar die. Horietako bat da material mugatuak izatea, bai kirol arlokoak bai hezkuntza arlokoak, eta horrek sormena, planifikazioa kontuz egitea, eta alternatibak bilatzea eskatzen du saioak eraginkortasunez egin ahal izateko. Muga honek dauden baliabideei etekina ateratzea eta dinamika ingurunearen aukeretara egokitzea eskatzen du, esku-hartzearen kalitatea arriskuan jarri gabe. Beste zailtasun nagusi bat tokiko testuingurua jarduera bakoitzean integratzeko beharra da. Dinamikei, edukiei eta ikuspegiei dagokienez, lurraldearen berezitasun kultural, sozial eta politikoekiko egokiak eta sentikorrak izan behar dira, gazteek ulertuak senti daitezen eta ekintzak esanguratsuak izan daitezen. Horrek ingurunea sakonki ulertzea, plangintza malgua izatea eta testuinguruaren errealitateetara erantzuteko estrategiak etengabe egokitze gaitasuna izatea eskatzen du. Azkenik, egoera bidegabea luzatzeak eta etsipen orokorraren egoerak, nazioarteko lankidetzak irtenbide iraunkorrak sortzeko duen gaitasunari buruzko eszeptizismo gero eta handiagoarekin batera, jardueren onarpenean eta parte-hartzean eragina izan dezakete. Komunitatearen konfiantza galtzeak proiektuaren eraginkortasuna arriskuan jar dezake, beraz, ezinbestekoa da gazteen eta haien familien behar eta itxaropenetara egokitutako ikuspegi hurbil eta gardena mantentzea.
	L	Proiektuaren lorpen nagusien artean, parte hartu duten pertsona askoren borondate ona eta konpromisoa dago: parte-hartzaile gazteak, dinamizatzaileak eta komunitateko eragileak. Horrek, testuinguruaren erronkez harago, jarduerak mantentzea eta dinamizatzea posible egin du. Giza kapital hau funtsezkoa izan da konfiantza loturak sortzeko eta prozesuek aurrera jarraitzeko. Beste lorpen garrantzitsu bat elkarri lotutako proiektuen ezarpena izan da, esku-hartze bakoitza aurreko ahaleginetan oinarrituta diseinatu egotea, koherentzia bermatuz eta aurretik egindako lana galtzea saihestuz. Estrategia honek ekimenaren jarraitutasuna eta iraunkortasuna indartu ditu, eta, aldi berean, ikaskuntza eta metodologia arrakastatsuak

	sendotzea ahalbidetu du. Azkenik, ekintza hauen konbinazioak proiektuaren eragin eta inpaktu gaitasuna handitu du, gazteen artean zein tokiko komunitatean duen irismena eta zilegitasuna zabalduz, eta proposamena kirola, kultura eta hezkuntza gizarte eraldaketarako tresna gisa sustatzeko erreferente gisa kokatuz.
Zein aldaketa edo eraldaketa sustatu edo sortu ditu esperientzia honek?	Dauden espazio kolektiboak biziberritzen lagundu du esperientziak, haien funtzionamendua bultzatuz eta topagune, ikaskuntza espazio eta lankidetzak espazio izateko gaitasuna indartuz. Proiektuari esker, espazio hauek ingurune aktiboago eta parte-hartzaileagoak bihurtu dira. Bertan, gazteek zuzenean parte hartu, esperientziak trukatu, harremanak eraiki eta beren ekimenak garatu ditzakete. Prozesu horri esker, dauden espazioek bizitza berria hartzeaz gain, komunitateak bereganatzea sustatu da, lankidetzak sare sendoagoak sendotuz eta jardueren iraupen puntualetik harago irauten duten talde-laneko dinamikak piztuz. Horrela, esku-hartzeak espazio kolektiboen iraunkortasuna hobetu du, hezkuntzarako, bizikidetzarako eta gazteen garapenerako tresna eraginkor bihurtuz.
Ikasitako lezioak, etorkizunerako gomendioak eta gazteekin lan egiteko egokitza penak.	Esperientzia honetatik ateratako ikasgai garrantzitsuenetako bat da zaugarritasun-testuinguruetan, hala nola Saharako errefuxiatuen kanpalekuetan, aisialdiko eta jolas-jardueren garrantzia aitortzea. Jarduera hauek ez dute soilik aisialdirako oinarritzeko behar bat asetzen, komunitate mailan bizikidetzak, sozializazioa eta bake prozesuak eraikitzearen tresna estrategikoak ere badira. Etorkizunerako gomendioei dagokienez, ezinbestekoa da aisialdirako espazio egituratuak txertatzen jarraitzea, kirola kultur eta hezkuntza jarduerekin konbinatuz, gazteak bere buruaren jabe izan daitezen eta trebetasun sozialak, sortzaileak eta lidergokoak garatu ditzaten. Garrantzitsua da, halaber, erabiltzen diren metodologiak eta hezkuntza etengabe egokitzea testuinguruaren sentipenetara, konfiantza eta gazteen ahalduntzea indartzen duten parte-hartze estrategia inklusibo eta indarkeriarik gabekoak sustatuz. Esperientziak azpimarratzen du aisialdiko eta hezkuntzako praktika hauek esku-hartze ikuspegi zabalago batean integratzeko beharra, bai gazteak bai prozesuak laguntzen eta babesten dituzten tokiko egiturak kontuan hartuta, horrela ekintzak mantentzea eta eragina iraunkorra izatea bermatuz.

“Bai Bakeari” proiektuaren esku-hartze eremura praktika onak egokitzeko gomendioak

Tunisiako Altxatu Ahotsa Jaialdia

Artea zaugarritasun testuinguruetan gazteekin lan egiteko lengoaia komun bihurtu daiteke, horrela zapalduaren antzerkian, muralismoan, rap-ean, graffitian, argazkigintzan edo zinema komunitarioan oinarritutako tailerrak bereziki erabilgarriak dira, **beraien eguneroko bizitzatik gertu dauden adierazpenekin konektatzen dutelako eta hausnarketaz gain, emozioak ere mugiarazten dituztelako.**

Espazio hauek **gazteek eurek lehentasunezkoztat identifikatzen dituzten arazoetan** oinarritu beharko lirateke, sorkuntza artistikoek salaketa eta eraldaketa tresna gisa funtziona dezaten.

Gomendagarria da autokudeatutako gazte klubak edo taldeak sustatzea. Talde hauek gaiak ez ezik, elkarbizitzarako eginkizunak eta arauak ere erabakitzen dituzte, eta horrela haien lidergoa eta antolakuntza gaitasuna indartzen da. **Parte-hartzea erreala izan behar da eta ez sinbolikoa**, beraz, ezinbestekoa da gazte batzordeak sortzea jaialdia edo topaketa artistikoak antolatzeke eta gazteak ez mugatzea ikusle gisa soilik parte hartzera.

Aldi berean, gazte-zentro, gizarte-zentro, auzo-elkarte eta eskolekin lankidetzan aritzea eta prestakuntza-espazioak eta **sortutakoa jendaurrean ikusgai jartzeko uneak (komunitate-aurkezpenak, zine-eztabaida edo antzerki-foruma) konbinatzea funtsezkoak dira legitimitate komunitarioa eta prozesuaren iraunkortasuna indartzeko.**

Gainera, proiektua genero, gizarte-klase eta jatorri geografiko askotariko gazteek elkarrekin sortu izanak Giza Eskubideak **ikuspegi intersektzionaletik** jorratzea ahalbidetzen du.

Sahara Futbol Kluba

Kirola oro har, eta bereziki futbola eta saskibaloia gure testuinguruan, tresna indartsua izan daitezke bakea, lankidetzeta eta errespetua sustatzeko, baita gazteen inguruneetan indarkeria prebenitzeko ere. Entrenamendu bakoitza zeharkako prestakuntza-saioekin lotu daiteke, eta horietan gai hauek jorratu: giza eskubideak, kirolean genero-berdintasuna, estadioetako arrazakeria edo pertsona migranteen eskubideak, jolasak eta hausnarketak elkar elikatu dezaten.

Inklusioa ardatz izan behar da, **genero desberdinetako pertsonen parte-hartzea baldintza berdinetan bermatuz eta komunitatearen pluraltasuna islatzen duten talde anitzak sustatuz.**

Auzoko edo udalerriko beste gazte klubekin partidak antolatzeak **lotura sozialak sendotu eta elkarbizitzarako sare zabalagoak eraiki ditzake.**

Kirol araudiek askotan jokabide arriskutsuen, ekintza bortitz edo oldarkorren eta lehiakortasun toxikoan oinarritutako eraso fisiko edo ahozkoen ondorioak edo zigor posibleak zehazten dituzten arren, posible da entrenamenduetan eta zelaian beste arau mota batzuk erabiltzea. **Arau hauek jokabide osasuntsuak, enpatikoak eta lankidetzakoak sarituko dituzte.** Kirol munduaren izaera lehiakorra izan arren, ezinbestekoa da etengabe errespetua irakastea eta praktikatzea gure taldeetako eta kanpoko pertsonetikiko, bertaratutakoekiko eta kirol ekitaldien garapenean parte hartzen duten langile guztiekiko.

Aldi berean, espazio hauek **aisialdirako alternatiba osasuntsua eskaintzen dute, zaurgarritasun testuinguruetan kultura-aukera falta dagoenean.**

Ekimenaren iraunkortasuna bermatzeko, ezinbestekoa da **gazteak monitore eta entrenatzaile gisa trebatzea**, beren komunitatean prozesua jarraitzeko gai diren eredu positibo edo lider bihurtzeko.

Beste praktika posible batzuk

Gomendio horiez gain, proiektu honi lotzen gatzazkion MPDLko eta NOVACTeko hezitzaile-taldeak tailerren gidoi batzuk proposatuko ditugu jarraian, hemen erakusten dugun hezkuntza-lanaren pizgarri izan daitezten:

JARDUERA: Indarkeriaren atzean	
Helburua	1. Indarkeria maila desberdinak ezagutaraztea eta horien inguruan kontzientzia piztea. 2. Indarkeria esplizitua baino haratagoko indarkeria maila desberdinak identifikatzeko gaitasuna garatu. 3. Indarkeriari aurre egiteko kontakizuna berreraikitzea.
Materialak	Aukerakoa: orri zuria.
Iraupena	60 min
Garapena	Oraingo honetan psikodrama eta zapalduen antzerkia aplikatzea proposatuko dugu. Gazteek indarkeria egoera bat antzeztuko dute, eurek bizitakoa izan daiteke edo dinamizatzaileek proposatitakoa, eta gero, beste eszena batzuetan, interpretatuko dute indarkeria horren "atzean zer dagoen" eta zerk ahalbidetu zuen indarkeria. Hasiera: Beste teknika batzuk ez bezala, hau kontzeptu batzuen azalpenarekin hasiko da. Hasierako txanda: - "Indarkeriarekin lotzen ditudan 3 hitz".

- «Indarkeria jasan dudanean, pentsatu al dut beste pertsonari zer gertatzen zaion?» Puntu honetan argi adierazi behar da inola ere ez dela indarkeria justifikatzeko ahaleginik egingo. Guri ere eragin diezaguketen beste indarkeria maila batzuk ulertzea da kontua.

Ondoren, taldea 2 edo 3 azpitaldetan banatuko da.

Garapena:

Indarkeria maila desberdinak azalduko dira eta adieraziko da batzuk ikusgarriagoak direla eta beste batzuk ez direla hain ikusgarriak, baina guztiek bidegabekeriak sortzen dituztela eta elkarri eragiten diotela. Tokiko eta nazioarteko adibideak eskuragarri jarriko dira. Laburra, argia eta zuzena izan behar du, ikaskuntza ondoren egingo baita eta denbora behar baitu. Diagrama bat eskain dakieke gazteei ezagutza antolatzen laguntzeko. Zalantzetarako denbora utziko da eta ondoren hasiko da teknika.

Azpitalde bakoitzak funtzio bat izango du

- A azpitaldea: Indarkeria egoera baten interpretazio bat diseinatu behako du; bizi izan ez dute edo bizi izan duten egoera bat izan daiteke. Emanaldiak 5 minutu iraun beharko du.
- B azpitaldea: "indarkeriaren atzean dagoenaren" interpretazio bat diseinatu behar du, hau da, A azpitaldeko eszenaren areagotzea ekarri duen egiturazko edo kulturazko indarkeria ulertzeko aukera emango duen eszena bat.
- C azpitaldea (aukerakoa): Hirugarren azpitalde bat egotekotan, beste geruza bat gehi daiteke: indarkeria horren atzean dagoena.

15 minutu utziko zaizkie prestatzeko.

Eszenak erakutsiko dira ondoren (guztira 10-15').

Denbora badago, hausnarketarako tarte bat utzi daiteke eszena bakoitza hobetzeko aukerak sortzeko: 10 minutuko tarte bat eta, ondoren, 5 minutu aukera horiek eszenetan nola sartu lantzeko. Gero dena berriro antzeztuko dugu (10-15 minutu).

Espazio honetan, izara bat erabil daiteke oihala gisa eta bi espazio sortu: ageriko indarkeria antzeztuko duen taldea gortinaren aurrean egingo du; eta indarkeriaren atzean dauden beste mailak irudikatzen dituzten eszenak gortinaren atzean, oihala jaitsi

	ondoren, antzeztuko dituzte. Amaiera: Amaieran hitzez adierazi behar dute: - Zer uste dut erakutsi dugunari buruz, hau da, indarkeria maila desberdinei buruz? - Hau niregandik gertu ala urrun dago? Ba al dago urrun zirudien zerbait, baina uste baino hurbilago dagoena? Batez ere, amaierako hausnarketa ez da "nire aurka" indarkeria egin duten pertsonak ulertzera bideratu behar, gazteak inguratzen dituzten eta indarkeria ekintzetara eraman ditzaketen faktoreetara baizik. Beste era batera esanda, ez dugu bestearengan jarriko arreta, baizik eta norberarengan eta ikusi nola egon gaitezkeen sistemaren eraginpean. Nola eragiten didaten.
--	--

JARDUERA: Giza eskubideen inguruko ideiak	
Helburua	Giza eskubideak zer diren ulertzeko moduak taldean partekatzea sustatu.
Materialak	Lore-marrazki bat duten paper-orriak, klariona, post-it oharrak, boligrafoak.
Iraupena	120 min
Garapena	1. Sarrera eta ezagutza - Nortzuk gaude hemen? (20´) Pertsona bakoitzak bere burua aurkeztea proposatzen dugu: bere izenaren ondoren, gustatzen zaion zerbait eta egiten duen zerbait aipatuko dute. Taldea lo dagoela ikusten badugu, aktibazio dinamika gehiago ere sar ditzakegu, edo, arreta galduta edo energia askorekin ikusten baditugu, erlaxatzeko edo orainarekin konektatzeko ariketak egin ditzakegu. Taldeari abiarazten ari garen lankidetzaren prozesuari buruz duten asmo edo itxaropen bat nabarmentzeko eskatzea ere gomendatzen dugu. Ondoren, gelako zoruaren gainean mundu biziaren mapa bat proiektatzen dela imajinatuko dugu. Elkar hobeto ezagutzeko, pertsona bakoitzak mapa horretan kokatuko du bere burua, galdera hauei erantzutean: - Non jaio nintzen?

- Nora bidaiatu nahiko nuke? Edo nondik dator gehien entzuten dudana musika/gehien gustatzen zaidan janaria?
- Non gertatzen ari da kezkatzen nauen giza eskubideen urraketak?

Horrela, osatzen dugun taldearen aniztasun naturala aitortzen eta baloratzen hasiko gara, gainerako lankideekin partekatzen ditugun antzekotasun eta desberdintasun batzuetan arreta jarri eta mundu mailan identifikatzen ditugun giza eskubideen aurkako mehatxu horiek zeintzuk diren identifikatuz.

2. Zer ulertzen dugu giza eskubideen defentsa esaten dugunean? (30')

“3 pertsona, 3 ideia” dinamika proposatuko dugu: 3 pertsonako taldeak osatuko ditugu eta, 5 minutuko eztabaidaren ondoren, giza eskubideen defentsarekin edo hauen aldeko aktibismoarekin lotzen dituzten 3 ideia komun erabakiko ditugu. Denbora hori igaro ondoren, 3 pertsonako bi talde elkartzeko dira, beraz, 6 parte-hartzaileko taldeak osatuko dituzte. Berriz ere, 3 ideia berri adostu beharko dituzte, giza eskubideei buruz dituzten ulermen komunak biltzeko. Nahi adina aldiz egindako dugu hau. Jarduera talde handi bakoitzeko ordezkari bati bere ondorioak taldearekin partekatzeko eskatuz amaitu daiteke.

Dinamika honen alternatiba zapalduen antzerkiaren figura finkoen teknika izan liteke, edozein pertsona eszenatokira igo ahal izatean bere gorputzarekin, estatua bat balitz bezala, giza eskubideen defentsaz ulertzen duena irudikatzeko. Proposamena taldeari erakutsi ondoren, gainerako parte-hartzaileek kontzeptu beraren ulermen pertsonala erakusten duen beste figura finko batekin osatu dezakete. Antzeztu nahi duen inor gehiago ez dagoenean, dinamizatzailerak taldeari galdetuko dio:

- Zer ikusten duzue? Deskribatu objektiboki (jarrerak, etab.).
- Zer interpretatzen duzue? Nola uste duzu ulertzen dutela jarduten ari diren pertsonak/pertsonek zer den giza eskubideen defentsa? Zein aktibismo mota irudikatzen dira hemen? Zeintzuk dira aktibismo horren ezaugarriak?
- Norbaitek bere ikuspuntua gehitu nahi al du?

Honako hauei erreparatzen diegu:

- Giza eskubideak defendatzeko identifikatu dituzten aktibismo motak (nork praktikatzen ditu, nola eta non?).
- Ea aitortzen duten giza eskubideak defendatzeak gorputz batzuentzat beste batzuentzat baino indarkeria gehiago jasatea esan nahi duela.

Berotze ariketak egin daitezke "adiskidetasuna" edo "bakea"

bezalako kontzeptu sinpleagoekin.

Ondorioak aterako ditugu eta, beharrezkoa bada, argibide hauek egingo ditugu:

- Giza eskubideak unibertsalki onartutako printzipio multzo bat dira, hau da, munduko herrialde guztiek onartu dituzte beren ekintzen esparru gisa. Giza Eskubideen Adierazpen Unibertsala da eskubide horiek ezartzen dituen dokumentua. Nazio Batuek 1948an onartu zuten.
- Giza eskubideak munduko herrialdeetako legeetan garatzen dira, baina ez dira munduko herrialde guztietan errespetatzen, eta ez daude lurralde bereko pertsona guztientzat eskuragarri.
- Giza eskubideak hiru oinarritzko ondasunen babesarekin lotuta daude: bizitza, askatasuna eta justizia. Guztiak lotuta daude giza duintasunaren babesarekin.
- Guztiok ikus dezakegu gure Giza eskubideak ukatuta daudela gure bizitzako uneren batean. Ez baditugu defendatzen edo haien hedapenaren alde lan egiten, atzera egin dezakete.
- Giza eskubide hauen errespetuaren aurkako mehatxu askotarikoak daude: Gerrak, bizitzaren degradazioa, askatasunaren galera, justiziarik eza, pobrezia, emakumeen aurkako indarkeria, etab., giza eskubideen urraketak dira.

3. Zeintzuk dira giza eskubide horiek? Semaforoa (55')

Taldeak zein giza eskubide identifikatzen dituen edo zein kezkatzen dituen ezagutzeko, semaforo-dinamika proposatuko da. Horrela, ondorengo baieztapen bakoitzaren ondoren, pertsona bakoitzak lurrean marrazten dugun lerro irudizkoan kokatuko du bere burua, ondorengo baieztapenekin duen adostasun/desadostasun mailaren arabera:

- Telefonoz etxea alokatzea adostu zuen etxejabeak atetik sartzen ikusten zaituenean eta beltza zarela deskubritzen duenean alokatzeari uko egitea zure giza eskubideak urratzea da → Hala bada, zeintzuk?
- Zure giza eskubideen urraketa da saskibaloian izena eman ezin izatea zure familiak ez duelako klaseak ordaintzeko dirurik.
- Zure giza eskubideen urraketa da matematika klasetik kanpo laguntza gehigarria behar izatea ikasgai hori gainditzeko eta horretarako aukerarik, ez eskolan ezta eskolatik kanpo ere.
- Pertsona transa izateagatik heriotzarekin mehatxatzen zaituztelako zure herrialdetik ihesi, bizitza bermatu zenezakeela uste zenuen herrialdera sartu eta, zure bizitza arriskuan dagoen ala ez ebaluatu gabe, kanporatua izatea.

	- Seme-alabak eduki nahi izatea, baina haurdun geratu nahi ez duzunez edo ezin duzunez, alokairuko sabela ordaindu nahi izatea. - Ongizate emozionalaren muga-mugan zaudela, 5 hilean behin bakarrik ematea hitzordua erreferentziazko osasun-zentro publikoko osasun mentaleko zerbitzuan, “zerrenda gainezka dagoelako eta behar adina mediku ez dagoelako”. - Denda batera sartzera zure atzetik ibiltzea, zure itxura dela eta, lapurreta egingo duzula uste dutelako. - Irakasleak sekula hitza ez ematea eta zure hezkuntza maila eta gauzei buruzko duzun ikuspegia gutxietea, eta zure amaren kulturari errua botatzea, espainiarra baino okerragoa dela ulertaraziz. - Erosi nahi duzun guztia erosi ezin izatea. - Herrialde batera iristean eta dokumenturik gabe egotean, mantero lan egitea izatea zure aukera bakarra bizibidea ateratzeko, baina poliziak etengabe zu jazartzea zure diru-iturri bakarra kentzeko. Esaldi bakoitzaren ondoren, galdetuko diogu geure buruari zein giza eskubide urratzen den kasu bakoitzean edo ea nahi bat den. Hemendik aurrera, emango diegun lore batean idatziko ditu bakoitzak gehien axola zaizkion eskubideak, hemen edo munduko edozein lekutan garrantzitsuagoak edo mehatxatuak direla sentitzen dutelako. Existitzen direla edo existitu beharko luketela uste dutelako hautatu dituzten giza eskubideei erreparatuko diegu azkenik. 4. Amaiera (15’) Pertsona bakoitzeko 3 post-it banatuko ditugu eta 3 zutabe marraztuko ditugu arbelean, hitz gutxitan idatz dezaten: saioari buruz zer gustatu zitzaien, zer aldatuko zuten eta zer kenduko zuten.
Hausnarketa	Jardueran zehar proposatuko da.

JARDUERA: Giza eskubideen unibertsaltasunari buruzko ulermenak. Hauek errespetatzea edo urratzea eragten duten dauden agenteak.	
Helburua	1. Giza Eskubideen unibertsaltasunari edo ez-unibertsaltasunari buruz, bai teoriari bai praktikari dagokionez, taldeak zer ulertzen duen partekatzea sustatzea. 2. Hauen errespetua edo urraketa eragiten duten agenteen identifikazioa erraztu.

Materialak	Elkarrizketa-zirkuluan hitza emateko objektua, klariona, post-it batzuk, boligrafoak.
Iraupena	120 min
Garapena	1. Aurkezpena eta ezagutza. Aktibazioa. (15') Borobilean, pertsona bakoitza bere burua aurkeztera gonbidatuko dugu: bere izena esango du eta egun horretan nola sentitzen den irudikatzen duen eguraldi-egoera hautatuko du edo mugimendu bat egingo du. Hemendik aurrera, taldea aktibatzeke, "Kia, Saca, Sum" jokora jolastuko dugu. Zirkulu batean zutik, antolatzaileetako bat azalpena ematen hasiko da: Energia asko kontzentratzen ari da zirkulu honetan, eta guztion artean partekatu beharko dugu hori. Horretarako, pertsona batetik bestera pasa beharko dugu, ondoan ditugun pertsonen laguntzarekin. Horrela, kide bat hasiko da eta buruaren gainean eskuak elkartuta "KIA" oihu egingo du, eta ondoren, alboetan dauden pertsonak harengana zuzenduko dira, esku-ahurrak elkarrekin dituztela, airean ebaki diagonal bat eginez, "SACA" oihukatuko dute. Erdian dagoen pertsonak, hasieran eskuak gora dituenak, energia zirkuluko beste pertsona bati bota beharko dio, eskuak elkarrekin jaitsiz eta pertsona hori seinalatuko du, "SUM" esanez. Horrela, energia pertsona batetik bestera pasatuko da, eta aldiro azkarrago joan dadin saiatuko gara. 2. Giza eskubideen Unibertsaltasuna ala ez (45') Ondoren, pertsona bakoitzak aurreko saioan sortutako lorea berriro bularrean jarriko du, bi zirkulu zentrokide osatuko ditugu. Horrela, kanpoko zirkuluko kide bakoitza posizio bat mugituko da eskuinera 2 minuturo, eta gai hauen inguruan eztabaidatuko dute bikoteka, behin eta berriz aldatuz: ● Zein giza eskubidek kezkatzen nau gehien? Aurreko saiokoak gogoratuko ditugu. ● Zeintzuk dira, nire ustez, gutxien errespetatzen direnak Espainian, eta nori eragiten dio horrek batez ere? ● Eta munduko beste leku batzuetan? ● Loturarik ikusten al dut eskubide horien aurkako mehatxuen artean Espainian eta Espainiatik kanpo? Ba al dago arrazoi komunik? Espainiak, bertako enpresek, gobernuek eta herritarrek erantzukizunik ba al dute giza eskubide horiek munduko beste leku batzuetan urratzen ari direlako? Bigarren fasea: Eztabaida-zirkuluan, gai hauei buruz hitz egingo dugu, elkarrizketa hau posible egiteko oinarrizko akordioak ezarri

ondoren:

- Objektua duenak bakarrik hitz egin dezake. Gainerakoek entzuteko boterea dute.
- Hitz egitea borondatezkoa da. Elementua jasotzen baduzu eta parte hartu nahi ez baduzu, hurrengo pertsonari pasatu ahal diozu.
- Guztion artean zainduko dugu zirkulua.

Elkarrizketa sor dezaketen galdera batzuk honako hauek izan daitezke:

- Pertsona guztiek eskubide berberak al ditugu?
- Giza eskubide berberak baditugu guztiok, berdin eskura ditzakegu?
- Nork erabakitzen du nork lortu dezakeen eskubide jakin bat eta nork ez?
- Nola eragin diezaieke pertsonei baldintza hauek ez betetzeak?
- Nork urratu ditzake? (azken bi galdera hauen erantzunekin erantzukizunen mapa bat sortuko dugu)
- Eraginkorra al da haiekiko errespetua bermatzen dutenen lana?
- Zifra hauek desagertuko balira, edo urratzea saihesteko ezer egingo ez bagenu, zer gerta liteke?
- Giza eskubideak zabaldu al daitezke, edo eskubide posible guztiak kontuan hartu al dira dagoeneko?

3. Pribilegioen lasterketa (45')

Ikasleei pertsonaia askotarikoz osatutako txartel sorta bat banatuko diegu. Bertan, ikusiko dituzte bakoitzean gurutzatzen diren baldintzak, eta giza eskubideak izateko erraztasun edo zailtasunak:

- 26 urteko Alemaniako gizon zuri bat, menpekorik gabekoa eta gaztelaniaz gutxi hitz egiten duena. Espainiara iritsi da uda herrialdean eman ondoren, eta ikusi du hemen bizitza eguzkitsuago eta zoriontsuago bat aurki dezakeela. Lan bila ari da.
- Espainian jaiotako 74 urteko emakume beltza, unibertsitateko ikasketak ditu eta egoera ekonomiko eroso, lana galdu berri du. Beldurra du bere ikasketen araberrako beste lan bat topatuko ez duen, eta, bere diru-sarrerak jaisten badira, alokairua aldatu beharko duen. Izan ere, pisu bila egon zenean asko kostatu zitzaion, emakume beltza zela ikustean arazoak jartzen zizkiotelako.
- Saharatik etorritako 25 urteko emakume migratu ezkongabea, Saharako herriaren eskubideen aldeko ekintzailea. Seme-alaba txiki bat du eta berak zaintzen du,

	lagun eta senide sarea du hemen, baina baliabide ekonomiko gutxi dituzte eta egoera irregularrean daude. Lan hau atsegin duen arren, Gizarte Segurantzaren alta emateari uko egiten dioten eta astean egun libre bakar bat ere ematen ez dioten adineko bikote baten zaintzaile egoiliarra izatera behartuta ikusten du bere burua. Hijaba darama. ● 34 urteko gizon maliarra. Gaztelania gutxi daki, eta bere jatorrizko herrialdean familia mantendu behar du. Nazioarteko babesa eman diote, beraz, bizileku eta lan baimena du, baina ezin du bere unibertsitateko ikasketako titulua hemen homologatu. Bere herrialdea tentsio politiko handia eta indarkeria maila altua jasaten ari da, eta egungo gobernu militarren aurkako ekintzailea izan zen. Kalera irtetzen denean urduri jartzen da, poliziak etengabe eskatzen baitio dokumentazioa. ● 15 urteko gazte maliarra, bakarrik heldu da. Adingabeen zentro batean bizi da eta ahalik eta azkarren lortu nahi du lana, bere familiari dirua bidaltzeko. Ikasle bakoitzari eskatuko diogu esleitu zaion pertsonaiaren larruan jartzeko eta aurrera egiteko, uste badu ordezkatzeko ari den pertsonak, Espainiako testuinguruan, Giza Eskubideen Adierazpen Unibertsalean dauden eta esaten joango garen giza eskubide bakoitza eskura dezakeela: ● Jazarpen kasuan babesa bilatzeko eskubidea. «Herrialdeek askatasuna izan beharko lukete pertsona migranteak, baita asilo-eskatzaitzaileak ere, baztertzeko, baldin eta uste badute baliabiderik ez dutela haiei harrera egiteko» iruzkinaren antzekoak esan ditzakete parte-hartzaileek. → Pertsona honek gizarte berri, kulturantz eta ezezagun bat imajinatzean senti dezakeen ziurgabetasuna aitortzea proposatuko dugu, eta hainbat puntu nabarmenduko ditugu: Giza Eskubideen Adierazpen Unibertsalaren 14. Artikuluak dio pertsona guztiek babes-eskubidea dutela + Iparraldeko herrialdeen erantzukizunari buruzko hausnarketa: Hegoaldeko pertsonak beren herrialdeak uztera behartuta daude, kolonia- eta neokolonia-esku-hartzeak arpilatu eta desestabilizatu dituztelako euren jatorrizko herrialdeak + Iparraldeko lurralde guztiek harrera egiteko erantzukizun ekitatiboa partekatze beharra + harrera-ahalmena azken finean borondate politikoa dela, eta horrek baliabideak non esleitzen diren erabakitzea dakarrela (defentsarako edo garapen-lankidetzarako eta gizarte-desberdintasunak murrizteko). → Gertaera: Ba al zenekien asilo-eskubidea Giza Eskubideen Adierazpen Unibertsalaren 14. artikuluan oinarritzeko giza eskubide gisa jasota dagoen arren, eta Espainiako Estatuak bere
--	---

	Konstituzioan aitortu eta Asilo Legearen bidez arautu arren, 2020an Espainiak nazioarteko babesa eskatu zuten pertsonen % 5i bakarrik eman ziola? Pertsona bat herrialde batera iristea (bertako mugara, dinamikaren kasuan bezala) eta asiloa eskatu ahal izatea ez luke immigrazioko funtzionarioen adeitasunaren menpe egon behar, ezta herrialde horren askatasunaren menpe ere: gizakiok dugun eskubidea da, jazarpenak jasaten baditugu edo gure bizitza arriskuan badago gure jatorrizko herrialdean. ● Bizitzarako, askatasunerako eta segurtasunerako eskubidea. ● Estatu baten barruan askatasunez mugitzeko eta bizilekua aukeratzeko eskubidea. ● Jabetza eskubidea. ● Lanerako eskubidea, lana askatasunez aukeratzeko eskubidea, ordainsari justu eta asegarria jasotzeko eskubidea eta langabeziaren aurkako babesa izateko eskubidea. ● Atsedeen hartzeko eta denbora libreaz gozatzeko eskubidea. ● Hezkuntza-eskubidea. ● Esklabutza edo morrontzapean ez egoteko eskubidea. ● Arbitrarioki atxilotua, espetxeratua edo erbesteratua ez izateko eskubidea. ● Pentsamendu, kontzientzia eta erlijio askatasunerako eskubidea, sinesmenak aldatzeko eta publikoan zein pribatuan adierazteko aukera izateko eskubidea. Zerrenda amaitutakoan, lortutako emaitzak aztertuko ditugu eta sortu diren zalantzak eztabaidatuko ditugu. Nabarmenduko dugu, giza eskubideak unibertsalak izan behar diren arren, horietarako sarbidea ez dagoela pertsona guztientzat berdin bermatuta. Guztiok puntu beretik abiatzen ez garen bezala edo ahalegin guztiek berdin balio ez duten bezala. 4. Amaiera (15') Pertsona bakoitzeko 3 post-it banatuko ditugu eta 3 zutabe marraztuko ditugu arbelean, hitz gutxitan idatz dezaten: saioari buruz zer gustatu zitzaion, zer aldatuko zuten eta zer kenduko zuten.
--	--

JARDUERA: Pausu Bat Ematea – Giza eskubideak	
Helburua	1. Bakeari buruzko estereotipoak, aurreiritziak eta ohiko topikoak identifikatzea. 2. Indarkeria estrukturalari eta honek pertsonen oinarritzko eskubideetan duen eraginari buruzko pentsamendu kritikoa eta errespetuzko eztabaida sustatzea.

	3. Egiturazko indarkeriaren ondorioak ikusgarri bihurtzea. 4. Gure pribilegioei buruz eta hauek beste pertsonen oinarritzko eskubideetarako sarbidean nola eragiten duten hausnartzea.
Materialak	Espazio handia edo kartulina berde, gorri eta laranja
Iraupena	30-60 min
Garapena	“Pauso bat ematea – Bakeari eta indarkeriari buruz hausnartzea” dinamikak ikasleak jarduera fisiko eta pentsakor batean aktiboki parte hartzera gonbidatzen ditu. Bakeari, gerrari eta indarkeriari buruzko adierazpen sorta bat aurkeztuko da, eta parte-hartzaileek fisikoki kokatu beharko dute beren burua espazioan, adierazpen bakoitzarekin ados dauden ala ez arabera. Mugimenduaren metafora honek (eskuinera, ezkerrera pauso bat ematea edo erdian geratzea) kontzeptu hauen inguruan dauden posizio desberdinak sinbolikoki bistaratzea ahalbidetzen digu. Adierazpen bakoitzaren ondoren, talde-eztabaida labur bat egingo da, ikasleek beren arrazoiak azaltzeko eta besteen ikuspuntuak entzuteko aukera izan dezaten, enpatia eta pentsamendu kritikoa sustatuz. Helburua bakeari eta indarkeriari buruzko sinesmenak subjektiboak direla eta gure testuinguru sozial, kultural eta pertsonalaren araberrakoak direla nabarmentzea da. Gainera, dinamika honek estereotipo eta aurreiritzi ohikoenak identifikatzen laguntzen du, eta ateak irekitzen ditu indarkeria estrukturalari eta gizartean dituen ondorioei buruzko eztabaida sakonago baterako. Espazioaren prestaketa: - Antolatu espazioa parte-hartzaileak askatasunez mugitu ahal izan daitezen. Ahal bada, mugitu mahaia edo aulkiak alde batera. - Leku nahikorik ez baduzu, banatu kartulina berdeak, gorriak eta laranja (post-it handiak, txartelak edo paperak erabil ditzakezu). Adierazi kolore berdeak "egia" adierazten duela, gorriak "gezurra" eta laranja "zalantza". Dinamiken azalpena: Azaldu taldeari jarduera osoan zehar bakeari, gerrari eta indarkeriari buruzko adierazpenak irakurriko zaizkiela. Helburua da bakoitza fisikoki espazioan kokatzea, argibide hauek jarraituz: - Adierazpenarekin ados badaude, eskuinera pauso bat eman beharko dute (edo txartel berdea altxatu). - Ados ez badaude, ezkerrera pauso bat eman behar dute

	(edo txartel gorria altxatu). - Ziur ez badaude edo ez badute argi, erdian geratu beharko dira (edo txartel laranja altxatu). Dinamikaren garapena: - Hasi adierazpenak banan-banan irakurtzen. Adierazpen bakoitzaren ondoren, eman segundo batzuk parte-hartzaileak iritziaren arabera espazioan kokatzeko. Denak kokatuta daudenean, eskatu iezaiezu laburki azaltzeko zergatik hartu duten erabaki hori (hasi gutxiengoan daudenekin, haien ahotsa indartzeko). - Beharrezkoa bada, egin galdera hauek: ● Zertarako etorri zara hona? ● Nola sentitzen zara gainontzekoen erantzuna ikustean? - Denak kokatuta daudenean, eskatu iezaiezu laburki azaltzeko zergatik hartu duten erabaki hori (hasi gutxiengoan daudenekin, haien ahotsa indartzeko). Jokoaren adierazpenen adibideak: ● Gizakiak berez bortitzak dira. ● Bakea dago gerrarik ez dagoenean. ● Beti egongo dira gerrak, beti egon direlako. ● Gerra bidezkoak existitzen dira. ● Nire herrialdea gerrara joango balitz eta ni deituko banindute, joan eta borrokatuko nintzateke. ● Giza eskubideak unibertsalak dira. ● Bakea utopia bat da. ● Emakumeak eta neskak izaten dira askotan gatazka armatuen biktima nagusiak, baina baita ikusezinenak ere. ● Pertsona bat bere identitateagatik diskriminatzen edo baztertzen den bakoitzean, gizarte barruan gerra txiki bat borrokatzen da. Dinamika aurrera eramateko aholku gehigarriak: - Denbora: Ziurtatu ez duzula denbora gehiegi ematen adierazpen bakoitzean, jarduera dinamikoa izan dadin eta aspergarria izan ez dadin. Dinamika ona ahalbidetzeko, adierazpen bakoitzak 1 eta 2 minutu artean iraun beharko luke. - Espazioa: Taldea handia bada, bi talde txikiagotan banatu, dinamika desordenatu ez dadin. Ziurtatu denek elkar entzuten dutela eta parte hartzen dutela. - Aldaera: Taldea oso handia bada edo ezin bada aske
--	--

	mugitu, koloretako kartulinak erabili ditzakezue, mugitu beharrean. Honek dinamika aktibo mantentzen du baina espazioan zehar mugitu beharrik gabe. Jardueraren amaiera: -Galdera: Nola sentitu zara jarduera osoan zehar? Zein uste duzu izan dela helburua? -Azaldu ariketa honen bidez bilatzen dela ulertzea pertsona bakoitzak bere testuinguru pertsonalaren arabera modu ezberdinean interpretatzen dituen kontzeptuak direla bakea eta indarkeria. - Amaitzeko, ikuspegi ezberdinei buruz ikasi dutenari eta horrek erabaki kolektiboak hartzerakoan duen eraginari buruzko talde-hausnarketa egingo dugu.
--	--

V. Azken gomendio orokorrak

Jarraian, eskuliburu honetan jasotako lan-esperientziak egokitzeke zenbait iradokizun aurkeztuko ditugu. Lan-esperientzia horiek gazteek bakearen eraikuntzan parte har dezaten sustatzera bideratuta daude, haien eraldatze-ahalmena indartzeko.

1.Tokiko testuingurura egokitzea

- **Gertukoa eta orokorra lotzea:** esku hartzen den lurraldean dauden gizarte-bidegabekeria edo indarkeria mota desberdinen (zuzenekoa, kulturala eta egiturazkoa) adierazpena identifikatzea. Bidegabekeria eta indarkeria hauek harremana dute fokua jartzen ari garen bake-eraikuntzari lotutako gairardatzarekin. Munduko beste leku batzuetako adierazpenekin ere lotu beharko dute gertukoa. Horrekin, mugaz gaindiko arazoei heltzea bilatuko da, hala nola gazteen lan prekarietatea, arrazakeria estrukturala, indarkeria matxista, sare sozialetako indarkeria edo gorroto diskurtsoak, komunalitateak eta alderdi diferentzialak nabarmenduz, interseksionalitatearen fenomenoaz azalartzeari utzi gabe.
- **Hasieratik entzutea:** gazteek sortzailekide izan behar dute parte hartzen duten hezkuntza-prozesuen diseinutik abiatuta, eta ez bakarrik onuradun. Horrela, esku-hartzean lantzen diren azpigiaren zehaztapena eta haiek taxutzen dituzten jarduerak edo metodologiak hobeto lotuko zaizkie beren interesei, garrantzitsuagoak egingo zaizkie eta ikaskuntzak esanguratsuagoak izango dira. Eskuliburu hauek diseinatu aurreko diagnosi-prozesuan, “entzuten zaiela sentitzea eta eztabaidatu ahal izatea” izan zen haien eskaera nagusietako bat. Zaharberritzeko hezkuntza-jardunbideetatik proposatzen direnak bezalako interesak esploratzeko hitz-zirkuluak planteatzeaz gain, eskuliburu hauetan

landuko diren Bakearen Kulturaren ardatz eraikitzaileei dagokienez, Espainiako testuinguruan gazteei gehien interesatzen zaizkien kontuei buruzko hasierako argibide batzuk izateko, erreferentzia hauek kontsulta daitezke:

- “BAI BAKEARI” diagnostiko-txostena:
https://www.mpdL.org/sialapaz/06_Informe%20de%20diagn%C3%B3stico%20final.pdf
- “Informe Juventud en España 2024: entre la emergencia y la resiliencia”, Ministerio de Juventud e Infancia (“Gazteak Espainian 2024: larrialdiaren eta erresilientziaren artean” txostena, Gazteria eta Haurtzaro Ministerioa, INJUVE)
- **Hizkuntza irisgarri eta kulturalki egokia erabiltzea:** gure planteamenduetan teknizismoak saihestea eta gazte-kodeetara hurbiltzea (musika, sareak, kirola, hiri-arteak).
- **Taldeen barne-aniztasuna baloratzea:** jatorri kulturalak, migrazio-ibilbideak eta genero-identitate anitzak ezagutzea, ahots guztiak entzun daitezela bermatuz. Begirada intersektzionala izatea, desberdintasunak sortzean generoa, klasea, etnia, adina edo beste faktore batzuk nola gurutzatzen diren aztertzeke.

2. Espazio seguru baterako baldintzak

- **Gazteriarekin batera bizikidetzak-akordioak eraikitzea:** errespetua, konfidentzialtasuna eta entzute aktiboa. Elkarriketa Zirkuluak planteatzeko, hala nola hezkuntzako praktika konpontzaileak proposatzen dituztenak, oinarritzko akordio hauek proposatzen dira: hitzaren txandaren objektu identifikatzailea duenak bakarrik hitz egiten du, gainerakoek entzuteko boterea duten bitartean; borondatezkoa da hitz egitea; zirkulua kide guztiek zaintzen dute.
- **Ondoeza agertuz gero elkarri laguntzeko edo zaintzeko protokoloak txertatzea:** gai batzuek (indarkeria, arrazakeria, pobrezia) esperientzia pertsonalak aktibatu ditzakete.
- **Gazteak protagonista direla onartzea:** ikasleei ulertaraztea ez ditugula hartzen izaki ezjakintzat edo eduki-hartzaile pasibotzat, horrek esan nahi du irakaslearen eta ikasleen arteko noranzko bakarreko komunikazioa saihestea, ikasgela osoaren parte-hartzea sustatzea, helduen begirada harroputzak saihestea, eta, horrekin batera, gazteek ezagutzen dutenarekiko edo beren buruari galdetzen diotenarekiko benetako jakin-mina praktikatzeko, eta ikasgela sortzen den ezagutza kolektiboki eraikitzen dela transmititzea. Horrek guztiak esan nahi du irakasleak ez direla jakinduriaren eta egiaren jabe bakarra, eta ikasleak, berriz, pertsona helduek bete beharreko ontzi hutsak.
- **Espazio ausarta sustatzea:** Palestinan jasotako eta “Genero Berdintasunerako Eskuliburuan” aurkeztzen den esperientziari jarraituz, gai deserosoak jorratu ahal izateko eta diskurtso alternatiboak sortzeko *espazio seguru* baten sorreratik harago joatea da asmoa, indarkeriak goraipatzen dituen inertzia dominatzaileetatik urrun. Pertsonen eta taldeen arteko elkarriketa horiek

testuinguru polarizatu edo tentsionatuetan planteatzean inspirazioa aurkitzeko, epe luzera bizikidetza bermatuko duten eraldaketak lortzeko estrategia komun baten topaketa erraztu nahi duten testuinguruetan, John Paul Lederachen “Diálogos improbables” (“Elkarrizketa gertagaitzak”) edo Escola de Cultura de Pau (Paueko Kulturaren Eskola) delakoak egindako lana, “Discrepancia bienvenida: guía pedagógica para el diálogo controvertido en el aula” (“Ongi etorri desadostasuna: elkarrizketa eztabaidagarriko gida pedagogikoa ikasgelan”), erreferentziatzat har ditzakegu.

3. Iradokitako metodologiak

- **Artea eta kultura:** zapalduaren antzerkia, muralismoa, musika, argazkigintza edo zirku soziala, mobilizazio emozionala eta hausnarketa kritiko pertsonala eta kolektiboa errazten duten tresna sortzaileak dira, motibatu eta hunkigarri gertatzen diren egoera errealean edo errealitatearen antzekoen esperientziatik abiatuta.
- **Kirola eta jokoa:** lankidetzak, errespetua eta indarkerien prebentzioa sustatzen dute.
- **Elkarrizketak eta komunitate-foroak:** gizarte-kohesioa indartzen dute, batez ere belaunaldien eta kulturen arteko espazioetan. Elkarrizketa horiek diseinatzeko, hezkuntza-praktika leheneratzaileetako erreferenteetara jotzea gomendatzen dugu, hala nola Belinda Hopkinsek proposatutako Zirkuluaren denbora edo Hitzaren Zirkulua.
- **Teknologia digitalak:** sare sozialetan gazte-kanpainak diseinatzeko aukera eskaintzen dute, edozein gai interesgarriren inguruan, indarkeria ezan oinarrituta. Lan hau planteatzeko baliabide inspiratzaile gisa, NOVACTek garatutako “Digital Organising” programa proposatzen dugu, IKTbak erabiliz Bake Kultura globala sustatzen duten eragin-kanpainak diseinatzeko online trebakuntza: <https://novact.org/es/formacio/>.

4. Iraunkortasuneko funtsezko faktoreak

- **Prozesu jarraituak:** jarduera bakanak saihestea eta iraupen ertain/luzeko ibilbide planifikatuan oinarritutako hezkuntza-prozesuen aldeko apustua egitea. Prozesu horiek, hain zuzen, proiektuen bidezko lana ahalbidetzen dute, eta irakasgai desberdinen artean eduki komunak transbertsalizatzen dituzte.
- **Gazteen talde eragileak:** gazteen motibazioa eta gaitasunak estimulatzea, beren komunitatean esku hartzeko gai direla senti dezaten, eta sentsibilizatzea edo beste leku batzuetako gizarte-mobilizazioa sustatzea, hedatze-prozesuak sortuz.
- **Sare-lana:** auzoko elkarrekin, ikastetxeekin, gizarte-zerbitzuekin eta gazte-taldeekin koordinatzea, ikaskuntzak eta parte hartzeko benetako aukerak lortzeko.

- **Belaunaldien arteko erantzunkidetasuna:** hezitzaileak, familiak eta gazte-zentroetako langileak erreferente egonkor gisa inplikatzeara.
- **Tokiko agintarien inplikazioa:** denboran eta baliabide ekonomikoetan iraunkortasuna bermatzeko gakoak.
- **Ebaluazio parte-hartzailea:** gazteek ikasitakoa ebaluatzen duten eta hobekuntzak iradokitzen dituzten uneak integratzea, prozesuen sortzailekide gisa duten zeregina indartuz.

Azken batean, gomendio hauek ez dira errezeta bakarra, orientabide irekien multzo bat baizik, eta talde eta hezitzaile bakoitzak bere errealitatera egokitu ahal izango ditu. Funtsezkoa da sinestea gazteria protagonista dela bakea eta ingurumen-justizia eraikitzean, eta gure hezkuntza-lana haien gaitasunak laguntzea, erraztea eta indartzea dela. Ikuspegi horretatik, esperientzia bakoitza aldaketa-hazi bihur daiteke, elkarrekin ikasteko aukera, eta etorkizun bidezkoago, jasangarriago eta baketsuago baterako urrats irmo.

VI. Glosarioa

Giza eskubideen defentsa

1. **Giza eskubideak:** “Eskubide hauek, funtsean, gizaki izateagatik ditugu (...), guztioi dagozkigu, nazionalitatea, generoa, jatorri etnikoa edo nazionala, kolorea, erlijioa, hizkuntza edo beste edozein baldintza edozein dela ere. Oinarritzkoenetatik — bizitzeko eskubidea— gure bizitzari balioa ematen diotenetara aldatzen dira, hala nola, elikadurarako, hezkuntzarako, lanerako, osasunerako eta askatasunerako eskubideak” (Giza Eskubideetarako Nazio Batuen Goi Komisarioaren Bulegoa). “Bizitza duin baten garapen integrala bermatzen dute existitze hutsagatik, eta besterenduezinak dira, inork ezin dituelako kendu, ezta haiei uko egitera behartu ere” (MPDL). “Kontua ez da nazioarteko estandarrak betetzen direla ziurtatzea soilik, baizik eta herritarren parte-hartze eraginkorra eta justiziarako sarbidea bermatuko duten egitura politiko eta sozialak eraikitzea, bereziki talde ahulenentzat” (NOVACT).
2. **Eskubide sozialak:** Zuzenbidearen adar juridikoa. Herritarrentzat bizi-baldintza duinak sustatzen ditu, gizarte bidezkoago eta integratzaileago bat sortzeko. “Gizarte-zuzenbidea aldarrikatzailea da erabat, batez ere egoera sozial edo politiko bategatik baztertuak izan diren kolektiboekin” (ACNUR). Jasotzen dituen eskubideen artean honakoak daude: lan baldintza justuetarako eskubidea, sindikatzeko eta grebarako eskubidea, gizarte segurantzarako eskubidea, bizi maila egokia izateko eskubidea (elikadura, etxebizitza eta arropa), osasunerako eta hezkuntzarako eskubidea edo bizitza kulturean parte hartzeko eskubidea, besteak beste. Eskubide Ekonomiko, Sozial eta Kulturalen Nazioarteko Itunean (ICESCR, 1976) jasota daude.

Indarkeriarik eza/gatazken ebazpen baketsua/beste eduki espezifiko batzuk

- 1. Gizarte-kausa:** Gizarte-justizia lortu, oinarritzko eskubideak defendatu eta sustatu nahi duten taldeei edo gizarte osoari eragiten dieten arazoak konpontzearekin edo gizartea hobetzearekin lotutako ekimen kolektibo bat edo helmuga edo helburu bat. Gizarte-kausekin konpromisoa hartzeak eragin positiboa izan dezake gure komunitatean, eta munduaren ikuspegia zabaldu dezake; gainera, agentzia (zerbait egin ahal izatea) eta helburua izatearen zentzua eman diezaioke.
- 2. Gatazka:** Bi alderdiren edo gehiagoren, gutxienez hauteman direnak, arteko antagonismo edo bateraezintasunen emaitza den gizarte-eraikuntza. Hainbat gauzari buruzko asegabetasuna edo desadostasuna adierazten du (Vicenç Fisas). Gatazkaren kontzeptua indarkeriaren kontzeptutik bereizten da (indarkeriarik gabeko gatazkak egon daitezke, baina gatazkarik gabeko indarkeriarik ez). Gatazka horiek saihestezinak dira, eta giza harremanei lotuta daude. Aldeek, indarkeriazko estrategiak erabili gabe, gatazka horiek gidatu, eraldatu eta gainditzeko aukera dute, eta, beraz, gatazka bultzatu zuten oinarritzko baldintzak aldatu eta hobetu daitezke.
- 3. Bakearen Kultura:** Bake iraunkorra osatzen duten balio, jarrera, sentimendu, sinesmen eta portaeren multzoa. Horri esker, indarkeriarik gabe egin dakieke aurre gatazkei, eta indarkeria prebenitu eta desagerraraz daiteke, indarkeria horren forma edozein dela ere (zuzena, kulturala edo egiturazkoa). Pertsona guztien aukera-berdintasuna, eskubideen eta askatasunen errespetua edo elkartasunaren eta lankidetzaren praktika bermatzean oinarritutako bizimodua da, ongizate partekatua eta justizia soziala izango duen mundu bat sortzeko. Bakea ez da egoera pasibo edo inposatu gisa ulertzen, baizik eta gatazkak bide baketsuen bidez eraldatzeko prozesu dinamiko gisa. Bakearen Kultura eraikitzea da, halaber, komunitateek beren bizitzetan eragina duten erabakietan aktiboki parte hartu ahal izateko baldintzak sortzea, espazio zibikoa indartzea eta autoritarismoen aurrean aliantza solidarioak egitea.
- 4. Demokrazia:** “Herriak bere sistema politiko, ekonomiko, sozial eta kulturalak zehazteko eta bere bizitzako alderdi guztietan parte hartzea askatasunez adierazteko borondatean oinarritzen da. Demokrazia, garapena, Zuzenbide Estatua eta Giza Eskubideen eta oinarritzko askatasunen errespetua elkarren mendekoak dira eta elkar indartzen dute” (NBE-GEGK)
- 5. Gorroto-diskurtsoak:** “Edozein komunikazio-mota, ahozkoa zein idatzizkoa, — edo portaera—, pertsona edo talde bati dagokionez gutxiespenezko edo bereizkeriazko hizkera erabiltzen duena. Direnagatik, hau da, bere erlijioa, etnia,

nazionalitatea, arraza, kolorea, jatorria, generoa edo beste identitate-formengatik gutxiestea” (NBE)

6. **Zapalkuntza:** “Talde batzuek dituzten baldintza edo identitateren batean edo batzuetan (generoa, etnia, jatorria, migrazio-estatusa, jatorria, erlijioa, egoera sozioekonomikoa, etab.) oinarritutako suposizio eta erreakzioen ondorioz jasaten dituzten bidegabekeriak”. Bost kategoriatan banatzen da: esplotazioa, bazterketa, botere falta, inperialismo kulturala eta indarkeria. Esplotazioaren bidez, agente batzuek beste askoren aukera-faltaz aprobetxatzen dira, besteren lana erabiliz aberastasunak metatzeko. Marjinalizazioak zera esan nahi du: “zenbait pertsona eremu publikotik baztertzen dira, eremu hori okupatzeko gutxietsi egiten direlako”. Botere faltak jasaten duten mespretxua adierazten du. Inperialismo kulturalak esan nahi du badagoela kultura nagusi bat, eta horren parte ez diren norbanako zapalduak eta ikusezin bihurtzen dituela honek. Azkenik, zapalkuntzaren testuinguruko biolentzia ematen da talde hauetako pertsonen “[jasaten] dituztenean pertsona kaltetu, umiliatu edo suntsitu beste arrazoirik ez duten ausazko erasoak edo eraso ez probokatuak beren pertsona edo jabetzen aurka” (Iris Marion Young)
7. **Bake positiboa (bake negatiboaren aurka):** “Bakea gerrarik eza baino askoz gehiago da. BAKEAz hitz egitea, letra larriz, pertsona guztientzako aukera berdintasunaz hitz egitea da; eskubide eta askatasunen errespetuaz; pertsona guztien arteko elkartasunaz eta lankidetzaz, ongizate partekatua eta justizia soziala oinarri dituen mundu bat sortzeko” (Bakearen, Desarmatze eta Askatasunaren Aldeko Mugimendua). «Pertsona batzuek uste dute gerra eza ezaugarri duen egoera dela bakea. Bakearen hezkuntzaren ikuspegitik, kontzeptu hau bake negatibo gisa definitu da. Bake positiboa, berriz, kontzeptu zabalagoa eta anbiziotsuagoa da, eta "giza harremanen maila desberdinetan justizia lortzeko prozesua" hartzen du barne. Kontzeptu dinamikoa da, gatazkak modu ezbiolentzian azaleratzera, aurre egitera eta konpontzera garamatzana, eta horren helburua da pertsonak bere buruarekin, naturarekin eta beste pertsonekin harmonia lortzea» (Seminario de Educación para Paz-APDH. Educar para la paz. Una propuesta posible. Catarata. Madrid, 2000. / Bakerako Hezkuntzari buruzko Mintegia-Giza Eskubideen Aldeko Batzar Iraunkorra. Bakerako hezte. Proposamen posible bat. Katarata. Madril, 2000). Bake positiboa oinarritzko beharrak asetzea eta gizartean gizakiak bere potentzialtasun osoa garatzeko beharrezko baldintzak sortzea helburu duen prozesua da (Johan Galtung)
8. **Gatazkak indarkeriarik gabe konpontzea/Indarkeriarik eza:** Horrek esan nahi du gatazkak sahiestezinak direla eta ahalmen eraldatzailea dutela aitortu behar dela, eta indarkeriarik, suntsiketarik eta kalterik eragingo ez duten aurre egiteko mekanismoak aplikatu behar direla. Indarkeriarik eza ez da gatazken aurreko

pasibotasunaren sinonimo; aitzitik, ikuspegi baketsu batetik jorratu nahi ditu etengabe, demokrazia osoaren, giza segurtasunaren, giza eskubideen defentsaren eta pertsonen indar kolektiboaren bidez ondasun komunak babestearen ideian oinarrituta. Kontua da hasiera batean bateraezintzat jotzen diren aldean jarreretatik hasi eta haien interesak eta beharrak onartzeraino aurrera egitea, kanpoko laguntzarekin edo barne-kudeaketatik abiatuta, aldeek modu egokiak aurki ditzaten norberaren eta beste aldearen premien asebetetzea orekatzeko edo baterarazteko, zati batean behintzat. Ikuspegi horren helburua ez da soilik gatazkaren kausetan jardutea, azpian dauden harreman eta egituretan ere jardun nahi du, aldaketa sakonak eta iraunkorrak sortzeko.

9. **Indarkeria (eta Galtungen indarkeriaren triangelua):** Giza beharren -hala nola biziraupena, ongizatea, askatasuna eta nortasuna- aurkako edozein eraso saihegarri. Oinarritzko giza behar horien aurkako indarkeriaren mehatxua ere definitu daiteke indarkeria gisa. Galtung-ek indarkeria bi motatan banatzen du: zuzena, estrukturala eta kulturala. Identitate, ospe eta segurtasun beharrak asetzea bermatu behar duten mekanismo, prozesu eta erakunde politikoek eragiten dute indarkeria estrukturala (desberdintasun soziala, giza eskubideen urraketa estrukturala edo lege injustuak, beraz, indarkeria estruktural honen agerpenak lirateke). Aldeek elkar ulertzen ez dutenean edo gaizki interpretatzen dutenean sortzen den suminduratik, beldurretik eta gorrototik elikatzen da indarkeria kulturala (talde etnikoa, generoa, orientazio sexuala, klase soziala, gaitasuna eta abar direla-eta diskriminazioa sostengatzen duten balio sozialak). Galtungen arabera, bi indarkeria mota hauek ikusezinak dira, eta indarkeria zuzena (erasoen edo gerren bidezko indarkeria fisikoa, adibidez) ikusgai dago. Beraz, indarkeria "(norbere buruari, beste pertsonari edo ingurumenari) kaltea eragitea dakarren edozer gauza" litzateke. Indarkeria erabiltzea beste sinboliko edo erreal bat ukatzea, zokoratzea, baztertzea edo ezabatzea da. Indarkeria kulturaren bidez ikasi eta transmititzen da, eta, beraz, hezkuntzaren bidez prebenitzea posible da, baita desikasteko ahaleginak egitea ere" (MPDL).

